

ŠIAME NUMERYJE :

Idealų besiekiant

Gimtoji kalba pamaldose

Juokas ir pajuoka

Jautrumo laikotarpiai

Žemės saujelė

Skaitytojų nuomonės

Iš filmų pasaulio

1961 M. LIEP.-RUGP. MĖN. (JULY-AUG.) VOL. XII. NO. 7

T U R I N Y S

- Idealų besiekiant** — D. Augienė 195
- Juokas ir pajuoka** —
A. Grauslys 198
- Žemės saujelė** — V. Frankienė 202
- Jautrumo laikotarpiai** —
D. Petrutytė 207
- Gimtoji kalba pamaldose** —
A. Tamošaitis, S. J. 213
- Skaitytojų nuomonės** —
J. Vaišnys, S. J. 217
- Iš filmų pasaulio** — D. Koklytė 222

“Laiškai Lietuviams” — Tėvų Jėzuitų leidžiamas mėnesinis žurnalas.

Redaktorius—Juozas Vaišnys, S. J.

Admin. — Petras Kleinotas, S. J.

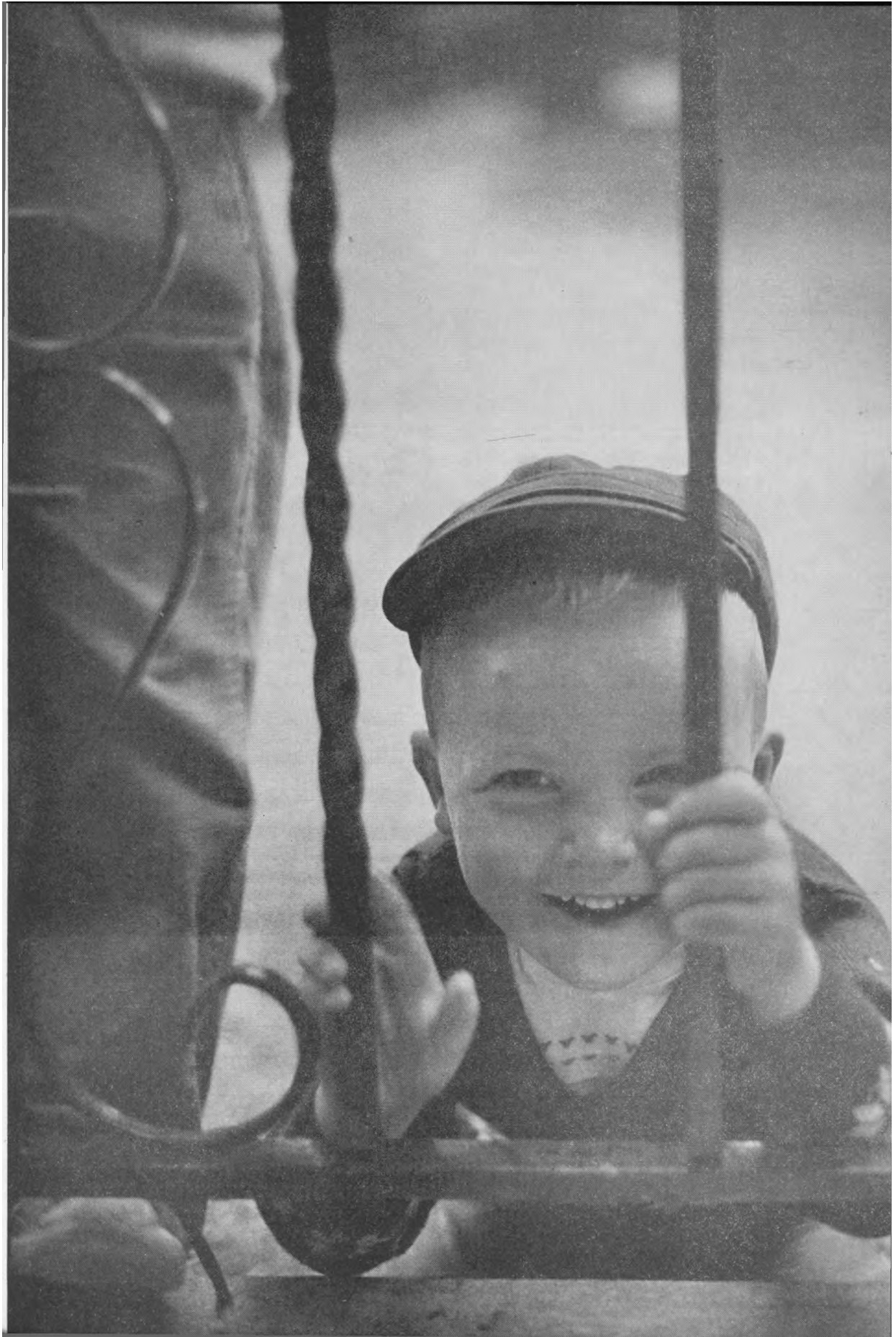
Redakcijos ir Administracijos adresas: 2345 W. 56th Street, Chicago 36, Illinois. Tel. REpublic 7-8400.

Letters to Lithuanians. Published monthly except July and August, when bi-monthly, by The Jesuit Fathers of Della Strada, Inc., 2345 W. 56th Street, Chicago 36, Illinois. Tel. REpublic 7-8400. Yearly subscription three dollars. Single copy 30 cents. Entered as second class matter at the Post Office at Chicago, Ill. Additional office of mailing in Thompson, Conn.

Viršelis Algirdo Kurausko
Vinjetės Ados Sutkuvienės
Spausdina Immaculata Press

**Smalsus mažojo žvilgsnis
ir geležinė didžiųjų uztvara**

V. Maželio nuotr.

1961 LIEP.-RUGP.
(JULY-AUGUST)
VOL. XII, NO. 7

Laiškai lietuviams

G R A I K Ų IŠMINČIUS SOKRATAS YRA PASAKĘS,
KAD NIEKAS NESIEKIA TAURESNIO TIKSLO UŽ TĄ,
KURIS RŪPINASI IŠAUKLĖTI SAVO AR KITŲ VAIKUS.
NORS NEGALIMA NEIGTI KAI KURIŲ VAIKO ĮGIMTŲ SAVYBIŲ,
BET VIS DĖLTO, KAS IŠ VAIKO IŠAUGS IR KOKS JIS BUS,
DAUGIAUSIA PRIKLAUSO NUO AUKLĖJIMO IR APLINKOS.
VAIKAS – NE GYVULIUKAS, JIS AUKLĖJAMAS NE BAUSMĖMIS.
RYKŠTĖ AR DIRŽAS VAIKO AUKLĖJIME YRA TAS PAT,
KAS VIDURAMŽIO INKVIZITORIŲ LAUŽAI RELIGIJOS GYVENIME.
NE INKVIZITORIŲ LAUŽAI RELIGIJĄ APGYNĖ IR IŠUGDĖ,
NE RYKŠTĖ AR DIRŽAS IŠAUKLĖS VAIKĄ DORU ŽMOGUMI.
KAI KURIUOS ANT LAUŽŲ SUDEGINTUS TARIAMUS ERETIKUS
DABAR NORIMA PASKELBTI ŠVENTAISIAIS KANKINIAIS,
DRAUGE PASMERKIANČIUS JŲ FANATIŠKUS ŽUDIKUS.
TAIP PAT IR RYKŠTĖ TURĖTŲ BŪTI ATKREIPTA Į TUOS,
KURIE VAIKĄ NORI JA AUKLĖTI, NES JOS REIKALAS KALBA
NE APIE VAIKO, BET APIE JO AUKLĖTOJŲ KLAIDAS.

SIAME rašinyje nesiimsiu nagrinėti, kaip šių dienų lietuvis gali siekti savo laikinų ir amžinų idealų, bet bandysiu žvelgti į temą iš bendrojo taško, kaip žmogus apskritai tas problemas turėtų spręsti.

Aš visai negalvoju, kad mūsų dienų ir mūsų aplinkoje gyvenančiam žmogui (ir lietuviui) yra sunkiau idealiai atlikti savo laikinąsias ir amžinąsias pareigas ir uždavinius negu tai buvo seniau. Priešingai, imant kasdienos gyvenimą, aš randu, kad sąlygos yra labai palengvėjusios. Materialinės gėrybės tapo taip lengvai pasiekiamos ir įgyjamos, kad jos nustojo žavumo, maistas — skonio, daiktas — vertės. Laikinių gėrybių sritis yra labai plati. Kiekvienas žmogus ko nors trokšta, siekia tik jam suprantamai brangaus. Sveikata, grožis, mokslas, turtas, garbė, profesija, pasisekimas ir t.t. — visa tai laikina. Bet pakanka atversti "Kristaus Sekimą", ir štai ką ten galėtume cituoti apie laikinąsias gėrybes:

"Tuštybė yra siekti nykstančių turtų ir jais pasitikėti. Tuštybė yra siekti garbės ir aukštų vietų. Tuštybė yra pataikauti kūnui. Stenkis tad išlaisvinti savo širdį nuo regimųjų dalykų meilės ir ją pripildyti neregimųjų dalykų meile" (11 pusl.).

Tačiau tai nebus blogybės, jei jos bus panaudojamos dvasiniam kilimui. Ir turtas yra Dievo malonė — privilegija. Bet jis, kaip ir kitos vertybės, negali būti uždaromas ir slepiamas tik sau. Turtingieji turi spinduliuoti į kitus labiau reikalingus pagalbos, jų dosnu-

mas turi reikšti meilę artimui. Turtingieji, valdantieji privalo jaustis atsakomybę esą savo elgesiu, nes žemesnieji juos stebi ir seka. Vyresniosios kartos lietuvis puikiai atsimins, kiek dvarininkai turėjo įtakos į juos supančią aplinką. "Noblesse oblige". "Jei Dievas leistų aiškiai suprasti, kokią atsakomybę mes nešame vieni kitiems tiek blogio tiek gėrio srityje, mums būtų tikrai neįmanoma tai pakelti" — sako Bemanos vienoje iš savo knygų. Amerikoje žmogus turtui vergauja. Jis negali surasti ribos savo materialiniam kilimui, jis nepajėgia pasakyti "gana". Reikėtų mums mokytis iš liaudies išminties sukurto pasakos apie siaurakaklį ašotį ir riešutus — pasisemti saujon riešutų tiek, kad ranką iš ašočio ištraukti galėtume...

Ir mokslo šakos pasirenkamos praktiškais sumetimais, kas brangiau apmokama, kur daugiau galėsi užsidirbti. Žmogus apsisprendžia būti mašina, ne kuriančiuoju ir mąstančiuoju. Gerbūvio ir lengvai uždirbamo pinigų suviliotas žmogus per anksti įsijungia į mašinų srovę ir pameta savo gilesnes studijas. Po truputį atpranta nuo akademių seminarų ir pasineria vien kasdienos rūpesčiuose, dvasinė sritis jam tampa neparanki ir nepatogi. Tikrumoje gi dvasinė sritis, turint galvoje, kiek yra susikaupimo valandėlių, gerų organizacijų, puikių dvasios tėvų, tobulai parašytų ir lengvai įsigyjamų dvasinio turinio knygų, kaip arti ir lengvai pasiekiamos bažnyčios, kur trykšta pati didžioji, žmogų palaikanti jėga — Pas-

kutinės Vakariinės Auka ir sakramentai, kuriais naudotis yra tiek lengvinančių sąlygų, gali būti tobulai užpildyta. Viskas yra mums duota, paruošta, padėta pasiekiamai ranka, klausimas tik, ar mes turėsime noro visa tai pasiimti, tuo pasinaudoti. Panašias pagundas ir bandymus žmonės išgyveno visais amžiais. Iš esmės niekas nėra pasikeitę. Nėra pasikeitusi žmogaus prigimtis, nėra pakitę Dievo įstatymai, nei gėrio ir blogio dėsniai. Besikeičią gyvenimo rėmai yra metę tik naujesnių atspalvių bei šešėlių. Mes nesam kitokie šandien negu buvome laisvoje Lietuvoje; galime tvirtinti dar daugiau: mes nesam kitokesni žmonės už pirmuosius krikščionis. Gėtės Mefistofelis, kalbėdamas apie žmogų, sako: "Tas keistas sutvėrimas, patikėk, per amžius nepasikeitė nė kiek!" Tik, jei sutiksime su F. Mauriac, turėsime pripažinti, kad šandieną pasaulis darosi vis labiau nukrikščionintas ir, naujomis formomis prisidengęs, užsimaskavęs, grįžta prie senų stabų – valdymo, rasės, kraujo, spalvos – garbinimo. Žmogus, įtikėjęs įsikūnijusį Žodį, mažai pasikeitė savo žiaurume. Jo protas, priešingai, išrado dar įmantresnių būdų kankinti žmogaus kūną. Ir kas skaudžiausia, kankintojų eilėse rasime ir tų, kurie tiki, kad Kristus buvo ir Dievas ir *Žmogus*. Meilė žmogui pasaulyje nėra progresuojanti ir Kristaus mokslo pagrindinis ramstis nėra tvirtas mūsų širdyse bei protuose. Tik tai, kas seniau buvo gėda ir giliai slepiama, dabar rodoma viešai. Lygiai kaip ir pornografijos dalykai, seniau jų reikėdavo ieškoti slaptose vietose, dabar jų galima rasti veik kiekvienoje laikraščių ir žurnalų pardavimo vietoje.

Jei rėmai, reikimosi formos keitėsi, žmogaus paskirtis ir pareigos paliko tos pačios. Gyvenimas žemėje vis te-

bėra tik laivas, ne namai, kuriam praplaukus, išnyksta ir pėdsakai. Šv. Kūdikėlio Jėzaus Teresė teisingai sako: "Gyvenimas yra nakvynė blogame viešbutyje". Tad nevertėtų per daug sielotis laivo ištaigingumu ir viešbučio nepatogumais, juk po to bus kažkas, kas neišnyks ir tęsis ligi begalybės. Iš tikrųjų, verta sustoti prie to, kas amžina.

Kiekvienas žmogus, ateidamas į žemę, atsineša tik jam vienam skirtus uždavinius ir tik jam vienam atliktinas pareigas. Yra nepaprastai svarbu tai įspėti, suvokti ir pajusti. Tai nėra lengva, bet tai nebus per sunku, jei žmogus sąmoningai norės tuos dalykus išsiaiškinti, jei jis atsakys į klausimą, kas jis yra, kuo privalo būti. Mašinių, džazo ir televizijos amžiuje toji pareiga sunki, nes tik ramybė įgalina mus įsiklausyti į vidaus ir Dievo balsą. Vienuoje žmogus sukuria gražiausius kūrinius ir pajunta mąstymo išganingą dovaną. Vienua yra pagrindas bet kokiam kūrybiškumui, ypač artimo meilės darbams. Žmogus, privertęs save susikaupti, susimąstyti ir atsakęs į šiuos klausimus, žinos, kokie dėsniai ir saitai jį turi valdyti, kam jis turi paklusti, ko vengti.

Bet *žinojimas*, kuo turi būti ir kuo neturi tapti, kokių įstatymų ir dėsnių laikytis, dar nepadarys jo žmogumi. Jis turi *apsispręsti*. Jis turi apsispręsti tarp žemės ir dangaus. Žmogus turi pasirinkti Tvėrėją ar kūrinį, viską ar nieką. "Gyvulių interesai yra paprasti, lengva juos įspėti ir patenkinti, žmogus gi blaškosi ir svyruoja" (Bernanos). Jei gyvenimas – laivas, mes turime žinoti jo kryptį ir jo tikslus. Turime suprasti seklumų pavojus ir povandeninių uolų pragaištingumą. Turime būti budrūs ir vairo nepaleisti nė minutei. Turime suprasti, pasiryžti ir *ištverti*,

ištesėti tikėjime, gyvenant pasaulyje, kuris nebežino tikėjimo, išlikti tyram purvinoje ir puolusioje visuomenėje!

Kadangi tvirtinam, kad kiekvienas žmogus turi savo paskirtį ir pareigas, tad kiekvieno žmogaus jų išpildymas daugiau ar mažiau keisis. Tačiau, remiantis Kristaus atsakymu į klausimą, koks yra didžiausias įsakymas įstatyme, turėsime pripažinti, kad "Mylėsi savo Dievą visa širdimi, o savo artimą kaip pats save" – pasilieka visiems amžiams ir visiems žmonėms pirmaujantis ir privalomas. Mes turime sielotis ne tiek mūsų asmeniškumu išganytu, savimi, kiek pasišvęsti artimui, nes krikščioniškasis žmogaus gyvenimo kelias yra per artimą į Dievą. "Ką padarėte vienam iš tų mažutėlių – man padarėte!" Šv. Jonas nuo Kryžiaus sako: "Mūsų gyvenimo saulėlydyje mus teis pagal tai, kiek mes mylėjome". Kaip plati ir viliojanti malonių ir nuopelnų sritis: "Aš buvau alkanas ir papenėjote mane, aš buvau ligonis ir aplankėte mane..."

Šių dienų krikščionys yra nutolę nuo Evangelijos dvasios. Pripažįstamos doktrinos, bet jos savaip pristatomos, perteikiamos, savotiškas auklėjimas iškreipia normalų galvojimą.

Kai Nietzsche ir jo bendraminčiai paskelbė, kad Dievas yra miręs, kad Jo nėra, žmonija atsidūrė pragaištyje ir neapsakomoje niekybėje, kuri pasiekė savo aukščiausią laipsnį masiniame silpnųjų, negalinčių pasipriešinti ir apsiginti žmonių naikinime Vokietijoje, Rusijoje, Japonijoje, Vengrijoje ir kitur. Puolančių ir naikinančių žmonių galvoje visiškai išnyko artimo sąvokos supratimas. Kad ir J.A.V. spalvos kova – daugelis krikščiųnų nesuvirškina fakto, kad kiekviename žmoguje lygiai ir vienodai yra Dievo įkvėpta siela, kurios išganyto trokšdamas Kristus ken-

tėjo, mirė ir prisikėlė. Žmogaus, norinčio pasiekti savo gyvenimo idealą, tiek laikinį, tiek amžiną, pareiga ir bus ne tik suprasti tai, bet gyventi tuo ir savo galvoju, savo veiksmis spinduliuoti į kiekvieną, kurį sutinka savo kelyje. "Jei kas myli mane, laikysis mano žodžio, ir mano Tėvas mylės jį, ir mes ateisime pas jį ir pasidarysime buveinę."

Bet kas svarbiausia, kad Kristaus moksle, Jo meilės ir malonės skelbimo priėmimo yra visiška laisvė. Dievas kviečia, bet neprievartauja. Jis nori laisvos valios apsisprendimo gėriui. "Ateikite pas mane visi!..." Jis kantrus ir moka laukti. Žmoguje turi kilti supratimas, noras, apsisprendimas.

Ne nusikaltimai, puolimai, nuodėmės sužlugdo žmogų, bet stoka veržlumo kilti, stoka ugnies daryti gera, stoka troškulio tapti tikruoju žmogumi, stoka idealizmo. Tokiu atveju žmogus yra tartum tešla be mielių – supliuškęs, apsinešęs. Nuobodulys, abejingumas yra didžiausias pavojus sužlugti. Žmogaus asmenybė, ilgainiui jų graužiama, sunyksta, kaip medis išimetusio grybo. Veržlumas, idealizmas, artimo meilė nėra įstatymų ar rašytų programinių statutų pasekmė, tai yra žmogaus vidinė galia, pažadinama Dievo malonės, pačiam žmogui norint siekti tobulumo, idealo, dievybės.

Kiekvienas aukštyn besiveržiąs žmogus savo dvasiniame pasaulyje pažįsta šviesos ir tamsos valandėlių. Ir šventieji turėjo ekstazių ir sausros dienų. Dievas gi visą laiką lieka tas pats, tik Jo pajautimas banguoja, ir noras kilti prie Jo svyruoja. Svarbu, kad šviesios dėmės mus išlaikytų ir įgalintų nesužlugti.

Kaip teisingai sako Bernanos: "Dauguma žmonių gyvena savo pačių esybės paviršiuje – o žmogiškoji prigim-

ŪSŪ tremtinių dauguma gyvena tame krašte, kur daug juokiamasi ir kur vieni kitus lenktyniaudami juokina. Dirbtinio juoko žadinimas, tasai žodžių sportas, yra virtęs kasdienine duona, kuria žmonės vieni kitus maitina. Ir televizijoje, ir radijo pranešimuose, ir paskaitose, ir pamoksluose šviesuomenės ir valdžios atstovai jaučia pareigą (vietoje ar nevietoje, laiku ar nelaiku) daugiau ar mažiau prajuokinti žiūrovus ir klausytojus. To juokinimo būdas, ypač televizijos programose, kartais būna taip neskoningas, nedvasingas ir grubus, dažnai pagrįstas tik veidą darkančiais iškraipymais, kad dvasingesniam ir jautresniam žmogui tokie "juokai" gali sukelti tik liūdesį. Visas gyvenimas bandomas paversti cirku, kurio scenoje visi yra kviečiami vieni kitiems virsti juokdariais. Šio reiškinio akivaizdoje labai įspėjančiai suskamba vieno kiniečio pasakyti ir vyskupo F. Sheen pasisavinti bei vienoje knygoje atspausdinti

tis yra tokia vešli ir traši, kad užtenka mažutės drėgmės, kad susidarytų iliuzija, jog gyveni savo tikroju gyvenimu."

Galime laikinai ramintis iliuzijomis, tačiau vieną dieną laivas įplauks į uostą, ir mirtis išvilks mus iš visų rūbų bei maskių. Tada mes atsistosime savo tikrybėje ir kaip didelis bus pavojus, jei mes būsimė buvę tik paviršiaus būtybės, išryškėti menkažmogiais ir iškamšomis!

žodžiai: "Amerikiečiai nėra laimingi žmonės, nes per daug juokiasi."

Tad šiame rašinyje pabandysime panagrinėti juoką bei jo priežastis, sustosime prie pikto juoko pavidalo — pajuokos ir doroviniu mastu įvertinsime tas juoko nuotaikas.

Kas yra juokas?

Šypsniš — tai mįslė, o juokas — mįslės paaiškėjimas, nes juokas yra labiau permatomas ir mažiau mįslingas. Šypsniš labiau dvelkia dvasingumu, jis yra dvasios šešėlis, nekartą lydimas dvasingos palydovės — svajonės. Juokas dažnai yra tik nesusivaldymas ir vulgarumas. Šypsniš gražina veidą, o juokas grožį išsklaido ir naikina. Šypsniš — tai pumpuras, o juokas — žiedas. Bet pumpuras švelnioms sieloms yra gražesnis už pražydušį žiedą, nes jis dar kupinas nežinomo grožio pažadų — svajonių. Žiedas, galima sakyti, jau yra atsistojęs ant negražumo ribos, nes kiekvienu momentu jo lapeliai gali nukristi. Juokas yra žiedas; kuriame jau nėra teigiamų galimybių. Jame yra tik viena neįgijama galimybė — nuvysti. Štai kodėl juokas ir liūdesys taip giminingi.

Juokas labiau negu šypsniš gali būti paliestas visokio liguistumo ar nedorumo. Juk būna nervingo juokimosi priepuolių, kai juokui nėra jokio rimto pagrindo. Pavartojus kai kuriuos narkotikus, taip pat ateina juokimosi tarpsniai, kai žmogui viskas pradeda atrodyti juokinga. Yra tokių atvejų, kai nėra nė mažiausio pagrindo juokui, o vis dėlto žmogus juokiasi, tar-

tum juoktūsi iš savo paties kvailumo. Neveltui ir patarlė sako, kad "kvailą pažinsi iš jo juoko". Kartais tasai juoko nepagrįstumas yra taip aiškus, kad juokas mums gali atrodyti tik noras triukšmingai priglušinti kažkokį vidaus neramumą.

Nors esame pasisakę, kad juokas yra mažiau mįslingas už šypsnį, tačiau, kaip savo kilme, taip ir pasireiškimo atspalviais, jis gali būti įvairiai aiškinamas. Dažniausiai juoką sukelia dviejų neatitinkančių ir nesutaikomų dalykų sugretinimas. Pavyzdžiui, per dideli rūbai mažam žmogui ar per didelis sustingęs rimtumas visuotinio džiaugsmo ir linksmumo sukuryje gali sukelti juoką. Juoko šaltinis būna ir tos visų matomos žmonių ydos bei silpnybės, kurių jie patys nemato. Tokių daugiau ar mažiau pagrįstų juoko priežasčių nemaža randame kasdiniame žmonių gyvenime. Tačiau dažnai daug juokiasi tik lengvabūdžiai, kurie tepastebi tik matomus ir girdimus dalykus, sustodami tik prie jų išorės ir nesugebą į nieką giliau įžvelgti. Jeigu jie sugebėtų į kurį nors dalyką labiau įsigilinti, tai kažin ar jų juokas tada nesustingtų lūpose ir nepavirstų liūdesiu? Juk daugelio juokingai atrodančių dalykų užnugaryje slepiasi tragedijos, bet dvasiniai akli ir kurti to nemato, todėl dažnai dėl to juokiasi, dėl ko reikėtų verkti. Pajacų operos arija "Juokis, pajace!" čia duoda mums progą giliau pagalvoti. Kai kam kartais labiausiai sukelia juoką visuotinio melo ir veidmainiavimo aplinkoje atvirai pasakyta tiesa. "Aš kartą humoristo vardą gavau dėl to, kad pasakojau paprastą tiesą", taip sako vienas asmuo rašytojo S. Maugham kūrinyje.

Juokimosi atspalviai būna taip skirtingi ir įvairūs, kad kiekvienas žmogus

juokiasi savaip, o ir tas pats žmogus juokiasi skirtingai, kaip yra skirtingi ir juoką sukelią veiksniai. S. Lagerloef savo garsiaame kūrinyje, vardu "Gesta Berling", rašo, kad "grafienės juokas turėjo savyje tiek muzikos, kad rožių sode sušalę paukščiai pradėdavo dainuoti, kai ją išgirdavo". Toliau galima eiti prie prajuokintos kilnios mergaitės juoko, kurs skamba, tartum mažas sidabrinis skambalėlis. Koks garsų laipsniavimas banguoja žmonių kalbose ir pobūviuose! Galime priėti ir prie to primityviom priemonėm žadinamo kvatojimo, žiūrint televizijos. Tokį kvatojimą galima pavadinti žven-gimu. Čia pasigirsta ir tasai gašlus, riebalais besitašką ciniko kvatojimas, ir tasai negailestingas juokas iš mums nesimpatingo asmens nelaimės. Čia galima išgirsti ir piktą triumfuojančios galingos neteisybės juokimąsi, pamynus teisybę po kojomis, ir sadisto juoką — tą "Fauste" Mefistofelio kvatojimą iš savo kankinamos aukos, iš Margaritos nelaimės. Reikia pabrėžti, kad gal labiausiai pasireiškia žmogaus dvasioje snaudžias žiaurumas, kai jis juokiasi iš to, dėl ko reikėtų verkti.

Pasitaiko ir tokių atvejų, kai žmogus, anot V. Hugo, juokdamasis ir ža-dindamas juoką, juokiasi tik veidu, o ne savo mintimis ir sąmone. Toksai juokas nedaug skiriasi nuo verksmo.

Pikčiausias juokas — pajuoka

Pajuoka — tai ginklas, vartojamas, norint kitą pažeminti, moraliai primušti ir pašalinti iš kovos lauko. Šis ginklas ypač yra naudojamas politikoje ir pasaulėžiūrinėse kovose, kai neturima rimtesnių ginklų ar nemokama jais naudotis. Tokiais atvejais tiesos veidas apspiaudomas melais ir šmeiž-

Vaizdas iš M. Varnienės Lietuviško Vaikų Židinėlio, kur vaikai yra D. Petrutytės auklėjami pagal Montessori sistemą.

Visos šio numerio nuotraukos V. Juknevičiaus.

tais, tiesa apvelkama pajaco rūbais, prieš ją paleidžiama apyvarton tūkstančiai anekdotų, ir tada tiesa pasidaro juokinga, neverta pagarbos. Tai negarbingas ginklas, nes jis yra melagingas ir klaidinantis. Jis nukreipia visuomenės akis nuo esminių dalykų į šalutinius, nuo pagrindinių dalykų į smulkmenas, nuo rimtų į nerimtus, nuo pastovaus mokslo į nepastovius žmones ir jų netobulybes. Šitokią negarbingą ginklą visais laikais vartojo ir šandien tebevartoja religijos priešai. Nors tai yra silpnųjų ginklas, nes tokiu būdu pasisakoma neturint prieš tiesą rimtų įrodymų, tačiau tai yra labai pavojingas ginklas, nes nedaug protaujančią ir nekritišką minią labiausiai prieš religiją nuteikia juokimasis iš jos. Tuo ginklu naudodamiesi tikėjimo priešai, pavyzdžiui, stengiasi minioms įteigti, kad už kiekvienos idėjos slypi domėjimasis pinigų, tad ir toji idėja nieko neverta, nes ji yra tik priemonė žemesniems tikslams siekti. Taip pat jie sako, kad už kiekvienos dorybės slepiasi veidmainybė, tad tikrai dorų žmonių, anot jų, nėra.

Jei mes žvelgiame į Kristaus kančią, taip kaip ją vaizduoja evangelijos, tai negalime nepastebėti, kaip dažnai tą pajuokos ginklą vartojo Kris-

taus priešai, kad Jį sužlugdytų. Tik prisiminkime, kaip Kristus kančios metu Erodo išjuokiamas ir apvelkamas bepročio rūbais, kaip prieš tai vyriausiojo kunigo kieme kareiviai dangstė Jo veidą, tyčiojosi ir mušė, liepdami atspėti, kas Jį užgavo. Prisiminkime, kaip pas Pilotą Jis buvo išjuoktas, erškėčių vainiku, tartum karalius, pajuokai vainikuotas, mušant, spaudant ir, veidmainingai priklaupus, sveikinant. Jau ir prikryžiavus, Jis buvo vėl vyresniųjų, kareivių ir kairėje nukryžiuoto piktadario išjuokiamas. Tasai pajuokos ginklas ir toliau, po Jo mirties. Jo sekėjams taikomas. Jo apaštalų religinis entuziazmas, gavus Sekminių dieną Šventąją Dvasią, kitų buvo jų pasigėrimu aiškinamas. Ir taip visoje Bažnyčios istorijoje Kristus yra tuo pajuokos ginklu persekiojamas. Užtenka tik prisiminti didžiuosius priešreliginius rašytojus, užtenka pavartyti šių dienų priešreliginę komunistų spaudą. Visur drabstomasi melu, šmeižtais ir pajuoka. Jie visi puikiai žino, kad ir rimčiausia tiesa, apvilktą juokdario rūbais, atrods nerimta.

Toji pavojinga ir griauanti kryptis, nors ir iš esmės nepriešreliginė, jaučiama neviename filme. Tai noras nuvainikuoti didžiuosius žmones. Kas

nėra pastebėjęs, kaip įvairūs valdovai ir karaliai vaizduojami beveik idiotais Hollywoodo filmuose! Nuvainikuojant didžiuosius žmones, ruošiama dirva nuvainikuoti ir kiekvieną didybę. Tad tikrai rimtai ir įspėjančiai skamba V. Hugo žodžiai: "Įvykis — tai ne klausukas. Išjuokti jį — tai išjuokti mįslę. Už mįslės stovi sfinksas, o sfinksas nesijuokia."

Juoko įvertinimas

Šiuo vertinimu visiškai nemanau juoko sustingdinti žmogaus lūpose, o noriu tik įspėti saugotis tos pavojingos nuotaikos, kai per dažni ir per gausūs juokai bei juokavimai virsta pagrindine gyvenimo melodija. Tokia nuotaka labai pavojinga, nes ji išblukina gyvenimo ir jį lydinčių įvykių rimtį. Šiaip ar taip, gyvename begalinio pavojaus vakarų pasauliui ir jo idėjoms bei idealams išvakarėse.

Jeigu patarlė sako, kad "kvailą pažinsi iš jo juoko", tai dar nereiškia, kad, kas juokiasi, jau tuo pat yra kvailas, bet reiškia tik tai, kad kvailys parodo save tuo, kaip jis juokiasi ir iš ko juokiasi. Kuo žmogus yra paviršutiniškesnis ir primityviškesnis, tuo daugiau jis randa "pagrindų" juoktis. Tikrai rimtas ir gilus žmogus mažai juokiasi, nes ir už tariamai juokingų faktų jis mato gilią žmogaus gyvenimo rimtį ir tragišką pobūdį. Štai dėl ko gilūs mąstytojai į "Don Kichoto" kūrinį žiūri, kaip į humorą, kurs reiškiasi tamsiame didžiausio liūdesio fone. Todėl jie sako, kad tie, kurie to liūdesio nepajuto, šio kūrinio dvasios visai nesuprato. Tad žmogus, kuris į viską žiūri iš humoristinio taško, labai daug praranda kitų skirtingų ir turtingų gyvenimo požiūrių. Jis save dvasiniai nuskuordina. Ar čia nėra reikšmingas tas matytas įvykis, kai Kristaus kančios

filmo žiūrėdami, kai kurie juokėsi, Kristui krentant po kryžiumi!

Tas, kuris nuolat juokiasi ir juokauja, rizikuoja tuo, kad ir rimčiausi jo žodžiai nebus rimtai imami ir su juo nebus rimtai skaitomasi. Kalvinas juokdarius laikė pavojingais žmonėmis. Gal jie dėl to jam tokie atrodė, kad savo nuolatiniais juokavimais skiedė gyvenimiškos tiesos turinį ir rimtį. Kaip dažnai meluojančiam netikima, kai jis ir tiesą sako, taip ir per dažnai juokaujant tartum pastato kaustuką po kiekvienos jo pasakojamos tiesos.

Miniažmogis gal labiausiai ir pasireiškia tuo, kai jis juokiasi iš to, iš ko juokiasi minia. Tikroji asmenybė iš daugumos išsiskiria tuo, kad jai dažniausiai visai neatrodo juokinga tai, iš ko kiti juokiasi. Štai kodėl vaikai ir jaunimas yra mažiau atsparūs juokinimui ir juoku greičiau užkrečiami, nes pirmieji yra dar tik asmenys, bet ne asmenybės, o antrieji dar nesuspėjo savyje sukurti pilnos asmenybės.

Reikia ypatingai pabrėžti, kad juokas jokia būdu nėra tikro žmogaus linksmumo ir džiaugsmo ženklas. Vienintelis ir tikras pastovaus džiaugsmo pagrindas — tai įsitikinimas, kad yra Dievas. Tasai įsitikinimas tai yra laidas, kad galutinėje sąskaitoje ir tai, kas dabar atrodo beprasmiška, turi gilią prasmę. To džiaugsmo išraiška yra vidaus ramybė, kuri reiškiasi giedriu veidu. Šito įsitikinimo ir ramybės juokas nei duoda, nei tos nuotaikos juoku reiškiasi. Tad visai nenuostabu, kad jau gilioje senovėje išminčius Seneka buvo pasakęs, kad džiaugsmo esmė nėra juokas. Džiaugsmas — tai labai rimtas dalykas. Rašytojas Balzakas, matydamas turtingųjų pramogas, pastebėjo, kad pasaulyje yra linksmumo be džiaugsmo.

Kaip didelio juoko metu pasirodo ašaros, taip didelį linksnumą lydi liūdesys. Tuo būdu prigimtis pasako, kad per dažnas ir per gausus juokas yra žmogaus prigimčiai svetimasis ir nenatūralus.

Kartais per daug besijuokias veidas kvailai atrodo. Tai visiškai suprantama, nes jis kokio nors kvailai iškręsto juoko iššauktas, pažadina žmogaus dvasioje tarp kitų neigiamybių ir joje glūdintį didesnio ar mažesnio kvailumo pasireiškimą, prisimenant lotynų patarlę, kad "panašus panašiu džiaugiasi".

Krikščionybės asketai pastebi, jog evangelijose nėra paminėta, kad Kristus būtų kada nors juokęsis, bet nekartą ten randama liudijimų, kad Jis yra verkęs. Ir savo kalno pamoksle Jis yra pasakęs: "Palaiminti, kurie dabar verkiate, nes juoksitės... vargas jums, kurie dabar juokiatės, nes gedėsite ir verksite".

Ir vėl čia noriu pakartotinai pabrėžti, kad krikščionybės ir šio rašinio tikslas nėra sustingdinti juoką žmogaus lūpose, bet visur įnešti to išmintingo susivaldymo ir saikingumo, kurie liudija ir ugdo žmogaus dvasingumą. Reikia pastebėti, kad patys talentingiausi humoristai dažniausiai sužadina tik šypsnį ar vien tik prislopinto juoko pasireiškimą. Tai atitinka Šv. Rašto mintį, kur sakoma, kad "paikas juokdamasis kelia savo balsą, o išmintingasis vos tylomis tesijuokia" (Eccli. 21, 23).

Pagaliau nekartą švelnus humoras gali būti naudingas, nes jo pagalba galima žmogų dėl kokio nors jo blogo elgesio išpėti, ir tokį išpėjimą jis lengviau pakelia, nes toks humoru atmieštas išpėjimas tampa lyg tas saldus lukštas, kurs padeda nuryti kartų tiesos vaistą.

Humoras ir juokas negali virsti gyvenimo maistu. Jis tegali būti tik tuo prieskoniu ar druska, kurios per didelis vartojimas sugadina ir maistą ir sveikatą.

ŽEMĖS SAUJELĖ

VANDA FRANKIENĖ

Būti tikru žmogumi, koki Viešpats, mus sutverdamas, norėjo regėti — tai lyg pagauti saulės spindulį ir švytėti, kaip jis, neapsakomu grožiu.

AUTAS laiškas iš Sibiro palietė Saliutės Vidmantienės sielą iki pat gelmių, ir skausmas, o kartu gėda, kankino ją. Susimąstė, nuliūdo ir ėmė analizuoti savo gyvenimą čia, Amerikoje, ir išsigandusi suprato: klaidingu keliu juodu su Petru eina, kaldami dolerius, norėdami praturtėti: užmiršo vaikų auklėjimą, nutolo nuo visų žmogiškų idealų, užmiršo tėvų žemę; tik džiaugiasi įsigiję naujintėlaičius namus, gražius baldus, įmantrius rūbus ir brangią mašiną. Sėdėdami minkštoje sofoje, juodu nekartą svaiginosi laime: "Gyvename, kaip dideli ponai! Mes, buvę kuklūs ūkininkai, ar būtume visa tai turėję, gyvendami tėvynėje?!... Ne, niekados! Juk dirbdavome sunkiai, nuo saulėtekio iki nakties, o galą su galu vos suveddavome. Dirbame ir čia sunkiai, bet visko turime. Na, kad ir vaikai — argi jie būtų turėję ten tokį gyvenimą, kokį turi čia?! Ne, tik jau ne! Puikiai visi trys aprengti, mokosi, linksminasi, turi radiją, televiziją, o

jau apie maistą nėra ko nė kalbėti: neįmanom ką bevalgyti, nes per daug visko turime; net įvairūs gardumynai įgriso".

Išsiima Saliute iš po pagalvės sesers laišką, gautą prieš savaitę iš Sibiro, ir skaito jį susigėdusi, verkdamas:

Mylima Sesute,

Šiandien palaidojom mamą. Mudu su tėvu jaučiamės, kaip du našlaičiai, jos netekę. Mirdama prašė perduoti Tau ir visai Tavo šeimai linkėjimus. Gal jai dabar lengviau, nes verkdamas ir verkdamas, ilgėdamasi tėvynės ir jūsusų visų. Jos paguoda tebuvo rožančius ir savų laukų žemės žiupsnelis, kurį nešiojosi maišelyje, ant kaklo, kaip šventą relikviją, kartu su škaplieriais. Prieš užmerkdama akis amžinam miegui, paprašė prinešti ją prie lango ir, žiūrėdama į nusileidžiančią saulę, pasakė:

— *Ten mano namai, ten Lietuva. O šventos žemės saują įdėkit su manim į grabą, gal bus man lengvesnė svetima, šalta žemė, kai jausiu savosios truputį. Aušros Vartų Dievo Motinos paveikslėlį turiu įsiuvusi į čiužinio galą, — tai, tėvuk, tau, kai mirsi; teįduoda tau jį Marytė. Ir tau bus geriau ilsėtis, kai jausi iš namų atvežtą šventą mūsų Globėją. Maryt, gal tu dar sugrįši namo. Jei grįši, pasveikink mūsų trobas, laukus ir miškus. Aplankyk kapus, o tą žemės vietą, kurią krauju apšlakstė sūnelis partizanas, pabučiuok ir pasakyk: "Motulei širdis krauju pasruvo, Tau mirus, bet ir laimė ir pasididžiavimas jai buvo, kad sugebėjo užauginti didvyrį sūnų".*

Daugiau jau nebekalbėjo. Uždegėm žvakę, ir ji tyliai numirė, laikydama rankose rožančių ir savos žemės saujelę.

Palaidojom miške. Iš medžio šakų sukulėm kryželį.

Tėvukas sveikina jus visus. Ir jo, vargšelio, nebeilgas amžius...

Bučiuoju visus —

Tavo sesuo Marytė.

P. S. Tiesa, mes sotūs, nes turime tris vištas ir ožką. Nesirūpink.

Visa Saliutės siela suvirpėjo. Ji pasijuto tarytum pabudusi iš kažkokio sustingimo. Motinos kančia ir idealai prikėlė ją naujam, tikram gyvenimui, koks turėtų būti išeivijoje esant. Pabučiavusi laišką, įdėjo jį į dėžutę, stovinčią ant komodos, ir giliai susimąstė.

Trinktelėjo apačioje durys ir linksmas vyriškas balsas sušuko:

— Ar nieko nėra namie? — Tai Vytautas parėjo, pats vyriausias sūnus, kurį šešių mėnesių amžiaus išsivežė iš Lietuvos. Jo gimtinė — Rugelių kaimas — tėvų namai, o kartu ir Saliutės gimtinė.

Saliutei dar nespėjus žemyn nulipti, salioniuke pasklido džazo garsai, kuriems pritarė užkimusio, televizijoj taip dažnai matomo juodžio balsas. O juodį pasekdamas, gaiviai iš paskos skardeno Vytautas, su pasitenkinimu kartodamas menkavertę, nušiorusią dainušką. Toji muzika rėžė ausį, kankino, ko niekad anksčiau nebuvo jautusi Saliute. "Argi negalėtų mūsų namuose skambėti lietuviška liaudies daina? Ir Vytautas, tasai mūsų vaikas — jau nebepanašus į lietuvi, jau visiškai suamerikonėjęs. Jo pažiūros, jo draugai, jo netgi kalba nuolatos darkoma. Jau gerai nebemoka savosios". Suplakė skausmu širdis. "Gėda, gėda!" — dejavo sąžinė. Norėdama kiek aprimti ir suvaldyti ašaras, įėjo ji į Onutės kambarį. Onutė gimusi Vokietijoj. Rytoj jau jai sueina keturiolika metų. Jai gimus, gyveno jie stovykloj ir dar begaliniai ilgėjosi savojo krašto, svajodami namo sugrįžti. Dėl to ir mergaitę pakrikštijo motulės vardu. O dabar ar ja pasidžiaugtų mo-

čiutėlė? Tikrai ne, nes toji irgi jau nuklydo nuo lietuviybės... Kai apžvelgė Onelės kambarį, abiem rankom užden-
gė iš sielvarto akis. Kad taip mamutė
viską pamatytų... O Dieve!... Sienos iš-
puoštos amerikiečių aktorių nuotrauko-
mis, išskarpomis iš pigiausių žurnalų ir
"kamikų". Gamtos vaizdai: Niagaros
krioklys, paplūdimys Kalifornijoje... Nie-
ko lietuviško, nieko savo. Tiesa, prie
lovos kabo Viešpaties paveikslas, bet
toks kuklus ir mažas, tarytum išsigan-
dęs tų visų jį supančių įmantrybių. Ant
grindų — žurnalų žurnalai, "kamikai".
"Kalta aš, kalta..." — sudejavo Saliute.
"Neturėjau laiko vaikams. Lėkiau, dir-
bau, skubėjau. Televizija juos augino,
gatvė ir draugai. Prarasti du vaikai —
o Viešpatie!" Ir dabar juk nupirko One-
lės gimtadieniui žalsvą, puikią sukne-
lę. O ar negalėjo nupirkti Lietuvos
vaizdų knygos? O Vytiui kodėl leido
pirkti tas bevertes angliškas plokšte-
les? Vis taupė ir taupė. Pigiau kainavo
šitos negu savosios — lietuviškos. O
juk turėtų skambėti namie vyrų choro.
Vanagaičio ir kitos mielos lietuviškos
dainos bei muzika. O kodėl nėra na-
muose lentynos su lietuviškomis kny-
gomis? Kodėl, kodėl?! "Kas pagaliau
aš esu: lietuviška motina, ar tik darbo au-
tomate? Taip, tiesa, reikia dirbti ir tau-
pyti, kad būtų galima išsilaikyti, vai-
kus išmokslinti ir senatvėje ar ligoje
patiems nevargti. Gal bent mažiausia-
ją Elenutę, vos penkerių metų duk-
relę, gimusią Amerikoje, galėsiu dar
užauginti, kaip Lietuvos laukų dukrą",
— pabudo joje maža, raminanti min-
tis. "O gal dar pavyktų perauklėti ir
anuos du, jei sukruščiau tuoj pat". Pa-
žvelgusi į Viešpaties paveikslėlį, ji ty-
liai, iš širdies gelmių pasižadėjo: "Die-
ve geras, pasižadu nuo šiol eiti savo
motulės pėdomis. Mano namai bus lie-
tuviški, kaip tėviškė. Vaikus pasisteng-

siu atgauti — gerais žmonėmis ir tik-
rais lietuviais užauginti. Aš turiu tai
atlikti nejučiomis, su didele kantrybe
ir meile. Tai mūsų, tėvų, didysis pašau-
kimas išseivijoje: — vaikai ir jų ateitis!
O Petras man padės".

Kai atėjo Onelės gimtadienis, ji su-
kvietė draugių būrelį. Prie gražiai pa-
puošto stalo atidarė didelę dėžę, raus-
vu kaspiniu papuoštą. Tai nuo tėvelių
dovanos: žalsva suknelė ir Lietuvos
vaizdų knyga. Mažoji Elenutė įteikė
sesutei mažą dėžutę su gintaro karol-
iais (knyga ir karoliai — tai vakar nu-
pirkti). Nudžiugo Onelė, bet ir keistai
nuliūdo, ar susigėdo, laikydama ran-
kose karolius. Motina paaiškino mer-
gaitėm, kad tai Lietuvos, jų Tėvynės,
auksas. Tai tikri papuošalai. O tėvas
rodė vaizdus ir aiškino mergaitėm, ko-
kia graži jų tėvynė. Vyto akys nera-
miai klaidžiojo tėvų veiduose, ir jis iš-
drįso įsiterpti:

— Gal tai ir gražu, bet čia ne ma-
doj. Niekas nenešioja tokių karolių, tik
lietuviškuose parengimuose jų tepa-
matysi. O ir tie vaizdai mergaitėm, ka-
žin, ar įdomūs.

Onelė tuo tarpu smeigė prie sukne-
lės iš vienos draugės gautą pigią, ži-
bančią sagę ("broškutę"). O gintarai
gulėjo ant stalo ištiesi — svetimi, ta-
rytum nereikalingi. Tiktai mažoji juos
pirštais glostė ir gėrėjosi.

— Užsidėk karolius, Elenute, jei no-
ri, — tarė Onelė. Elenutės akelės nu-
švito, ir ji su džiaugsmu pasipuošė gin-
tarais.

— Per vėlu! — skausmas suaidėjo
abiejų tėvų širdyse. Suskambo "Happy
Birthday", vietoj lietuviško "Ilgiausių
Metų". Lietuvos vaizdų albumas gulėjo
ant kėdės, o šalia Onelės, ant stalo —
mergaičių dovanos: pigios sagės, ži-
bantys auskarai, apatinukai ir Vyto,
brolio, nupirkti kvėpalai bei raudonas

Montessori sistemos auklėjimo darželiuose vaikai patys stengiasi atlikti namų ruošos ir švarinimo darbus.

nagams lakas. Suskambo džazo muzika, pasklido jaunimo juokas. O tėvai, pasišalinę į kitą kambarį, viens kitą apglėbė, su dideliu sielvartu prisipažindami, kad per neapdairumą nusikalto: prarado du vaiku — patys atidavė juos svetimiems. Susigėdę juodu nusprendė savo namus nuo šiol paversti lietuviška šventove, kad išgelbėtų Elenutę — kad bent vieną lietuviško kraujo atžalą pašvęstų Lietuvai. O gal dar ir Onelę pavyks atgaivinti. Su Vytutu baigta!

Laikas bėga, plaukia, kaip debesys, nejučiomis tolyn. Vidmantų namuose suruoštos metinės nuo motulės mirties Sibire, o kartu ir namų šventinimas. Iš ryto visi išklaušė gedulingų šv. Mišių — visa Vidmantų šeima ir būrelis artimųjų: buvę kaimynai ir stovyklose kartu vargą vargę bičiuliai. Iš bažnyčios sugrįžus, kunigas Paulius iškilmingai pašventino namus. Ir štai visi svečiai, drauge su šeimininku, sugūžėjo į salionėlį, kur šnekasi, laukdami, kol šeimininkė pakvies prie stalo. Kunigas

Paulius nusteбęs žvalgosi: Aušros Vartų Dievo Motinos paveikslas gražiuose rėmuose kabo tarp dviejų langų. Kitoje sienoje dailininko Varno peizažas: rugių laukas su Rūpintojėliu pakelėje; tolumoje lietuviškas vienkiemis. Dar kitoje sienoje — Vilniaus vaizdas ir Vytis. Kampe knygų spinta, kurioje gana daug praeities perlų: Maironio, Putino, Šatrijos Raganos, Žemaitės kūryba ir tremtyje išleistos knygos. Viskas taip sava, miela — lietuviška. O iš rėmų, ant stalelio, žvelgia Saliutės motina, rūtomis apipinta — savo tikros lietuviškos motinos siela atgaivinusį šiuos namus ir išgelbėjusį bent mažiausią anūkėlį nuo nutautimo. Nors ji ir gimusi ne Lietuvoje, tačiau užaugo tikra lietuviška moteris, nes ją supa lietuviška aplinka ir auklėja lietuviai tėvai. Su pasigėrėjimu sveikina kunigas namų šeimininkus, tremtyje atkūrusius tėvų protėvių namus. Jis nenumano, kad tai tik vienerių metų būvyje padaryta Saliutės ir Petro. O kiek metų praskriejo dvasios sustingime!

Vidmantų namuose atgimė jų tėviškė — Rugeliai. Vidmantienė visu rūpestingumu atgaivino visus lietuviškus papročius. Gilų tikėjimą skiepijo vaikuose. Visas katalikų šventes visa šeima šventė su visais papročiais: Kūčių vakarienė, Velykų margučiai. Sekminių berželiai; Vėlinėse kapinių lankymas, tautos šventės. Petras padėjo žmonai, ir abu džiaugėsi suradę tremtyje tikrąjį kelią. Juodu abu suprato, kad ne turtų krovimas, ne lėbavimai, bet pirmiausia jaunimo auklėjimas, visa siela jam atsidavus, yra tremtyje svarbiausias ir kilniausias visų tėvų uždavinys. "Lietuviais esame mes gimę, lietuviais turime ir būt" — tebūnie tie žodžiai krauju įrašyti mūsų visų širdyse. Ir dar, šalia patriotizmo, būtina užauginti tikrą žmogų: religingą, sąžiningą, darbštų ir teisingą. Būkime pavyzdžiu, o mus paseks mūsų vaikai.

Keletą kartų metuose Vidmantai aukomis remia Vasario 16-osios gimnazijoje, Vokietijoje, besimokantį jaunimą, Balfą, į Sibirą siunčia saviesiems siuntinių. Ir visuose tuose jų darbuose dalyvauja jų vaikai. Mažoji — tai jau tikra Tėvynės laukų dukra. Ir Onelė jau po truputį keičia savo pažiūras. Ji domisi lietuviškomis knygomis ir aktyviai dalyvauja ateitininkų ir skautų eilėse. Tik Vytas nebepakeičiamai prarastas šypsosi, tardamas, kad tėvai atsilikę nuo tikrojo gyvenimo...

Fabrike Vidmantai dirba labai sąžiningai. Su visais kitataučiais stengiasi gražiai sugyventi ir neužsigina, kas esą. O nejučiomis, progai pasitaikius, pasakoja apie savo gražųjį kraštą ir sunkią dabartinę jo priespaudą, tuo iškeldami lietuvio ir Lietuvos vardą.

Kultūringas žmogus yra gerbiamas ir mėgiamas visur. To siekia ir Vidmantai. Jie įvertina kitų tautų kultūrą. Ir jie patenkinti, kad jų vaikai mokosi, lavi-

nasi. Kadangi šie mokslus turi eiti svetimoj kalboj, tai tėvai stengiasi įdiegti juose supratimą, kad pirmoje eilėje turi būti branginama visa, kas sava: tikyba, kalba, knyga ir tėvų - protėvių krauju aplaistytoji žemė; po to tik seka tinkamas ir nuoširdus įvertinimas svetimų vertybių ir gėrybių. Tais visais darbais bus prisidedama prie vargstančios Tėvynės laisvinimo. Dažnu atveju Vidmantai pasikalba ir apgailėstauja, kad mūsų, lietuvių, tarpe tiek daug nesugyvenimo, peštynių ir netgi šmeižtų spaudoje prieš tuos, kurie dirba kultūrinį darbą — čia, tremtyje. Turėtume būti vieningi ir tvirti dvasia, veikdami Lietuvos gerovei.

Kad gyvenime ir daug klaidų padarysime, bet siekdami kilnių idealų, mes pakilsime aukščiau žemės dulkių, priartėdami prie tikrojo žmogaus, kokį dangiškasis Tvėrėjas nori matyti.

Argi nepatyrėme stebuklų? Juk mums, benamiams — vargo stovyklų barakuose — byrėjo mana iš dangaus. Ar ne tiesa? Iš namų iškeliavę tarp ugnies ir bombų trenksmo — alkani, išvargę ir išsigandę — manėme neišvengsiamą mirties. O vienok, po visų vargų, patekome į Ameriką — į tą "aukso šalį". Patekome ne tam, kad pavirstume automatais, kaldami dolerius, siekdami turtų ir prabangos, bet tam, kad Dievo, artimo ir Tėvynės idealais pasipuošę, žengtume per miglotą dabartį. Prisikėlimo dvasia tepaliečia mūsų širdis, kaip anais senaisiais laikais mūsų didįjį patriotą d-rą Vinčą Kudirką.

Jei vaikui kas nors pažadama, reikia būtinai ištesėti, nes priešingu atveju vaikas yra mokomas meluoti.

T a l m u d a s

prie šeimos židinio

D. Petrutytė

JAUTRUMO LAIKOTARPIAI VAIKO VYSTYMESI

Jei vaikas vystosi mums negeistina linkme, tai reikia ieškoti klaidų blogame auklėjime, o ne bloguose vaiko instinktuose.

Dr. J. Morgan

KAS yra mokykla? Jos aptarimas pagal Montessori taip skamba: "Tai paruošta aplinka, kurioje vaikas be nereikalingo suaugusiojo įsikišimo gali laisvai gyventi, sekdamas savo vystymosi arba plėtros dėsnius". Jau esame rašę apie kai kuriuos vaiko vystymosi dėsnius. Dabar panagrinsime dar vieną dėsnį, kurį Montessori yra pavadinusi jautrumo laikotarpiais. Tai yra pats svarbiausias ir originaliausias dalykas visoje jos sistemoje.

Jautrumo laikotarpiai biologijoje

Biologija yra mokslas apie gyvuočius padarus arba apie organizmus. Jos objektas yra įvairios gyvenimo formos ir reiškiniai, sąlygos ir dėsniai, kuriais gyvenimo būtis pasireiškia, o taip pat ir priežastys, kurios ją veikia.

Jautrumo laikotarpių terminą pirmą kartą yra pavartojęs olandų mokslininkas — biologas Hugo de Vries, kuris tyrinėjo tam tikrų gyvių vystymąsi. Vėliau tą pat terminą Montessori pritaikė žmogaus plėtrai, nurodydama, kaip ir kokiais keliais susitveria žmogaus dvasinis pasaulis: kaip vystosi protas, kaip atsiranda ir plėtojasi valia, kaip pribrešta natūralūs žmogiški jausmai, sakytume, tos gerosios ir sveikatingosios emocijos, į kurias šiandieninė medicina kreipia tiek daug dėmesio. Čia, kaip ir daug kur, randame aiškią giminystę tarp Montessori sistemos ir biologijos. "Iš tikrųjų tai yra tiesa, kad visa jos sistema, teorija ir praktika, turi biologinį pagrindą" (E. M. Standing).

Bet kas gi yra tie jautrumo laikotarpiai? Tai labai įdomus ir visai naujas biologijos mokslo atradimas, kuris nauja šviesa nušvietė iki tol nežinotą gyvių vystymosi ir augimo eigą. Ypatinagai jie yra ryškūs tų gyvių plėtroje, kurie pereina ryškius metamorfozių laikotarpius savo vystymosi. De Vries nu-

rodo žinomą peteliškių rūšį (Porthesia), kurios deda kiaušinėlius prie pat medžių kamieno, kur yra išaugusi šaka. Tai saugiausia vieta nuo lietaus, vėjo, saulės ir kaitros. Iš kiaušinėlio išsiritusios mažytės ir labai švelnios kirmėlaitės pirmomis savo gyvenimo dienomis tegali maitintis pačiais švelniausiais medžio lapeliais, kurie skleidžiasi pačioje šakos viršūnėje. Kas kirmėlaitėi nurodo kelią, kur yra jos gyvybei reikalingi lapeliai? De Vries, ilgai tyrinėdamas, surado, kad šitos kė tik išsiperėjusios kirmėlaitės turi nepaprastą jautrumą šviesai. Šviesa jas žavi ir traukia į save. Tad jos, nesulaikomo impulso stumiamos, keliauja į šakos viršūnę, kur suranda besprogstančius lapelius, ir ima jais maitintis. Po kurio laiko, paaugusios ir sustiprėjusios, jos praranda tą ypatingą jautrumą šviesai. Dabar, tapusios abejingos šviesai, jos juda medyje visomis kryptimis, pasiekdamos įvairias vietas, tuo būdu galėdamos naudotis gausiomis pilnai išaugusių lapų atsargomis, nes jų žiaunos jau yra pakankamai stiprios.

Šitie jautrumo laikotarpiai yra labai svarbus reiškinys ir vaiko vystymesi. Jie atsiranda ir pranyksta. Nors jie yra praeinančio pobūdžio, bet turi labai daug reikšmės gyvio egzistencijai. Pasiekus tam tikrą išsivystymo laipsnį, tas ypatingas jautrumas pranyksta. Nepaprastai palankios sąlygos vienu kuriuo vystymosi laikotarpiu gali tapti neveiksmingos ar net nepalankios vėlesnės plėtros eigoje.

Tie jautrumo laikotarpiai yra susiję su tam tikrais aplinkos daiktais arba reiškiniais, kurie lyg magnetas traukia į save organizmą, jokių būdu negalintį atsispirti tai jėgai ir aiškiai apibrėžtam veiklos pobūdžiui. Šių praeinančių laikotarpių tikslas yra padėti organizmui įsigyti tam tikras funkcijas arba prieš

tai nustatytus pažymius. Pasiekus tikslą, tas ypatingas jautrumas tuoj pranyksta, o jo vietoje atsiranda kitas, dažnai visiškai skirtingas nuo buvusiojo. Visuose augimo tarpsniuose organizmas vystosi, naudodamasis aplinkoje esančiais elementais, bet išskirtinai augimo bruožas jautrumo laikotarpio metu yra tas, kad nenumaldomas impulsas skatina organizmą pasirinkti tik tam tikrus aplinkos elementus ir tik griežtai aprėžtam laikui — tol, kol tęsiasi jautrumo laikotarpis.

Jautrumo laikotarpiai žmogaus plėtoje

Ilgoje patirtyje su vaikais Montessori galutinai įsitikino, kad panašūs reiškiniai egzistuoja ir vaikų plėtoje. Jos dėmesį atkreipė du dalykai: a. laikotarpiai, kai vaikas ypatingai koncentruojasi ties tam tikrai veiksmis arba daiktais, kažkokios vidaus jėgos verčiamas; b. visiško abejingumo laikotarpiai. Nuodugniai ištyrusi šiuos reiškinis, ji priėjo aiškia išvada, kad kiekvienas vaikas savyje turi tvarkingą asmenybės kūrimo planą, kaip ir kiekvienas daigas savyje turi pavidalą, kuris, atėjus laikui, realizuojasi. Kad vaikas tą planą galėtų įvykdyti, jis yra apdovanotas jautrumo laikotarpiais, kurie ir yra tie neklaidingieji vadovai visą žmogaus augimo ir brendimo laikotarpį — nuo gimimo iki 18 metų amžiaus.

Kūdikystės metu (nuo gimimo iki 6 m.) atsirandantieji jautrumo laikotarpiai padeda individui susipažinti su išorine aplinka, su joje esamais daiktais ir su savo kūno dalimis. Jie skatina individą į savarankiškumą, ypač jo paties asmens atžvilgiu. *Vaikystės* metu (6-12) jautrumo laikotarpių pagalba individas plėtoja visuomeninius jausmus, atsiranda nepaprastas noras tyrinėti ir sužinoti daiktų priežastis bei

perprasti pasaulio sąrangą. Jautrumo laikotarpių padedamas, vaikas dabar stengiasi įsigyti intelektualinį savarankiškumą, bandydamas pats savo jėgomis išspręsti gėrio ir blogio problemą. *Brendimo* metu (12-18) išskylantieji jautrumo laikotarpiai skatina paauglį ir jaunuolį sukurti *sąmoningai socialų individualų*, pilnai pasiruošusį atlikti darnaus visuomeninio gyvenimo funkcijas.

Jei vaikui nėra sukliudoma įvykdyti tam tikro prigimties reikalaujamo uždavinio, tai jis, šį darbą atlikęs, jaučiasi patenkintas, ramus ir laimingas. Sukliudžius jautrumo laikotarpių veikimą, vaikas pasidaro piktas, irzlus, rėksnys, nervingas. Jautrumo laikotarpių metu vaikas yra apdovanotas ypatingu jautrumu, kuris jį skatina nukreipti savo dėmesį į tam tikrus aplinkos daiktus, lyg išjungiant kitus. Tai nėra tik tuščias smalsumas, bet liepsnojąs noras pasiekti tam tikrą tikslą. "Pirmiausia iš sąmonės gelmių ima kilti labai stiprus jausmas, kuris sužadina nuostabų kūrybinį veiklumą, turintį tam tikrą ryšį su išoriniu pasauliu. Taip yra kuriamas sąmoningumas" (Montessori).

Jeigu vaikas jautrumo laikotarpių metu neturėjo galimybės elgtis pagal savo vidaus reikalavimus, tai jis visam laikui praranda progą natūraliu būdu įsigyti tam tikrus sugebėjimus. Kas neįsigyta jautrumo laikotarpio metu labai džiaugsmingai ir lengvai, tai vėliau žmogus begalės pasiekti sunkiu darbu ir įtemptomis valios pastangomis. Tačiau, nebesant gyvo vidinio paskatinimo, dažnai tas darbas virsta nemalonių ir varginančių, todėl ne visada gaunami patenkinami rezultatai. Čia ir glūdi esminis skirtumas tarp vaiko ir suaugusio žmogaus psichologijos. Vaikas viską išmoksta ir nugali su di-

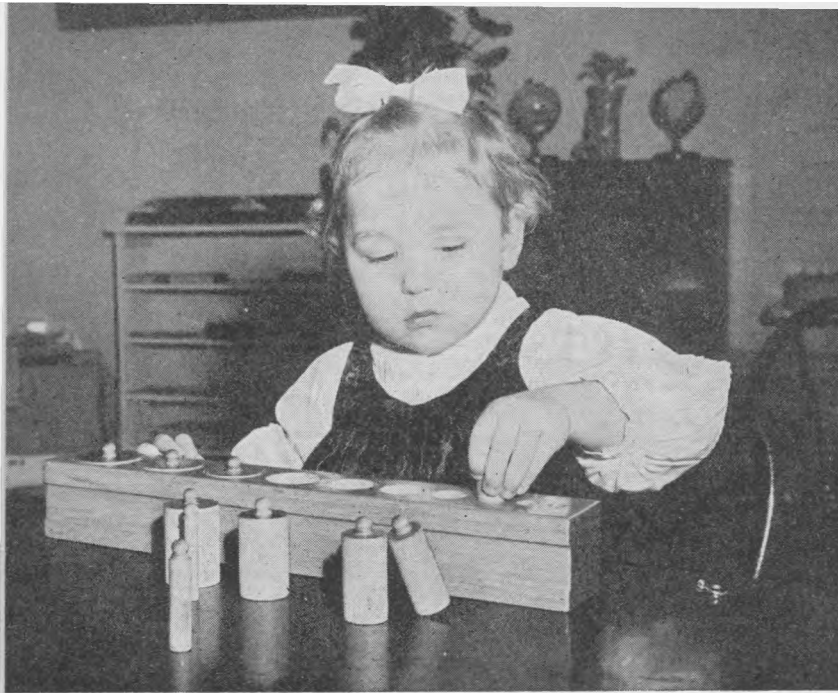
deliu džiaugsmu, smagumu ir meile, be jokio nuovargio, kai tuo tarpu suaugusiam žmogui tenka įdėti daug darbo ir pastangų, jaučiant aiškų nuovargį. Tik palyginkime, kaip lengvai ir tobulai išmoksta svetimą kalbą vaikas, o kaip sunkiai ir netobulai tai pasiseka suaugusiam.

Jautrumo laikotarpiai ir aplinka

Tik supratę laikotarpių veikimą, mes galime įsitikinti, kad sielos vystymasis nėra atsitiktinis dalykas ir nėra sukliudomas išorinių įspūdžių. Jis yra iššaukiamas besikeičiančio jautrumo, t. y. tam tikro praeinančio instinkto, kurio dėka įgyjami įvairūs sugebėjimai bei pastovios būdo savybės. Šiuo atveju aplinka tarnauja tik kaip medžiaga, pati savyje ji neturi kuriamosios galios. Tai yra tik pagelbinis veiksnys.

Aplinka mūsų kūnui teikia reikalingas priemones arba gyvybinės svarbos medžiagas, kurios pasisavinamos kvėpavimu ir virškinimu. Tas pat yra ir su Montessori "paruošta aplinka". Ji yra pilna konkrečių medžiaginių daiktų, o ne abstrakčių idėjų ar teorijų apie grožį, tvarką, meilę ir gėrį. Vaikas, juslių padedamas, iš tos konkrečios medžiagos traukia sau dvasinius syvus, maitinančius jo dvasią ir padedančius jai ne tik prasiskleisti, bet ir išbujoti į kūno ir proto sveiką bei socialią asmenybę. Žinoma, su viena sąlyga, jeigu protingai ir tinkamu metu bus pateikiamas reikalingas dvasinis maistas.

Vaiko nesąmoningasis protas jau yra iš aplinkos sukaupęs nemažas įspūdžių ir vaizdų atsargas: garsus, formas, spalvas ir kt., tačiau visa tai yra chaotiškame pavidale. Jautrumo laikotarpių skatinamas, jis ima kreipti dėmesį vienu ar kitu metu į tam tikrus dalykus, kol pasiekiamas funkcinis ap-

Montessori sistemos vaikų darželiuose, dėliodami įvairaus sunkumo bei storumo svorius ir kaladėles, vaikai išmoksta suvokti daiktų svorį, storumą bei didumą.

valdymas ir daikto pažinimas, žodžiu, kol išsigyjamas sąmoningumas. Kiekviena į šią veiklą įdedama pastanga tampa ne jėgų išsekvojimu, bet padidėjimu. Visa to pasekmėje, kur pirmiausia viešpatavo sąmyšis ir chaosas, atsiranda tvarka ir sąmoningas daiktų bei jų ypatybių atskyrimas. Vidinis jautrumas padeda vaikui iš įvairialytės aplinkos atrinkti tai, kas kiekvienoje jo vystymosi stadijoje yra reikalinga. Jis veikia taip, kad tam tikru momentu vaikas kreipia dėmesį į tam tikrus daiktus, kitų lyg nematydamas.

Jautrumo laikotarpiai ir vaikų užgaidos (kaprizai)

Suaugęs žmogus iki šiandien neranda rimto reikalo nuodugniau pastudijuoti sąryšį tarp augimo ir vykstančio vidinio darbo. Šis didysis plėtros vyksmas žmoguje dar nepajėgė atkreipti į save mūsų dėmesio, nors dažniausiai jis, o ne kas kitas, apsprendžia mūsų išsigtuosius vienokius ar

kitokius būdo požymius, atsineštines kūno, proto bei nesocialumo ligas ir pakrikusį emocinį gyvenimą.

Ilga ir nuolatinė patirtis pirštu prikišamai mums rodo, ir mes visi tai gerai žinome, kaip kartais žiauriai ir nenumaldomai vaikas priešinasi, kai savo veikloje susiduria su kliūtimis. Stipraus charakterio vaikų reagavimas yra daužymasis, riksmas, kritimas ant žemės, trankymas žemės kojomis, nerviški priepuoliai. Silpno charakterio vaikų reagavimas yra nuolatinis verkšlenimas, baimė, nedrąsumas, bailumas, paslaptinumas, užsidarymas savyje.

Kadangi mes nežinome ir nepažįstame priežasčių, kurios iššaukia tas pasibaisėtinas reakcijas, tai, visai nesigilindami į tuos reiškinius, laikome juos visai nepagrįstu ir nevertu dėmesio dalyku. Kuo vaikas mažesnis, tuo tos reakcijos yra stipresnės, o mes, nesuvokdami jų kilmės, esame linkę jas laikyti beprožiastine vaiko priešgi-

nybe. Tokiais atvejais vaikas kartais ilgai nesiduoda numaldomas. Pvz. vaikas pats nori valgyti, užsisegti sąga, nusiauti batą, užsimauti pirštinę, o mes, jam neduodami tai padaryti, iššaukiame pasipriešinimą. Šitokiam vaiko dvasios stoviui apibūdinti suaugusieji nukalė užgaidos arba kaprizo terminą. Nors tie reiškiniai yra labai įvairūs ir skirtingi, tačiau suaugusieji, nenorėdami apsisunkinti "menkavertėmis" problemomis, visa tai, kas neturi aiškios priežasties, kas nesiderina su jų galvojimu, ko jie nesupranta, pavadino vaiko užgaidomis.

Tos užgaidos, kurios iššaukia vidinius konfliktus ir kurių priežasčių reikia ieškoti jautrumo laikotarpiuose, praeina drauge su šiais laikotarpiais, beveik nepalikdamos jokių pėdsakų vaiko charakteryje. Bet užtat dėl tų užgaidų atsiranda trūkumų bendrame žmogaus išsivystyme. Tai, kas tuo metu pražiopsota ar neįsigyta, vėliau, kai vyksta galutinis charakterio susiformavimas, yra jau nebeatitaisoma jokiais pastangomis.

Vaikiškos užgaidos, kurios prasideda nuo pirmosios gimimo dienos, iki šiol yra priskiriamos tik sugadintai žmogaus prigimčiai. "Bet jeigu mes kūno funkcijų sutrikimą laikome liga", sako Montessori, "tai taip pat sielos funkcijų sutrikimai turėtų būti pripažįstami ligomis. Tad vaiko užgaidos ir yra ne kas kita, kaip pirmieji sielos negalavimai".

Jautrumo laikotarpiai — tai ypatinga vidinė jėga, užtinkama tik vaikuose. Gilus įsistebėjimas į tos galingosios jėgos pobūdį skaidria šviesa nušviečia nuostabiusius vaiko laimėjimus. Bet mes prie to taip esame pripratę, kad nematome to didingo stebuklo, kaip iš nieko susikuria toks komplikotas dvasinis pasaulis su nuostabiomis galio-

mis. Tačiau jei vaikas jautrumo laikotarpių metu susiduria su kliūtimis, kliudančiomis jam atlikti tam tikrą darbą, tai tada jo sieloje įvyksta keistas sujaukimas ir savotiškas iškrypimas. "Iš to dvasinio sąmyšio arba iškrypimo atsiranda dvasinės kančios, apie kurias tik tiek tegalime pasakyti, kad mes nieko nežinome, tačiau tų žaizdų ženklus beveik visi, nieko nežinodami, savyje nešiojamės", sako Montessori. Sąmoningas jautrumo laikotarpių supratimas ir kruopštus jų pažinimas tikrai atneštų taikos ir ramybės į vaiko ir suaugusiojo gyvenimą. Juodu galėtų būti vienas kitam tikras paskatini- mas į tobulybę, į darnumą, į sveiką emocinį gyvenimą ir socialinį subrendimą.

Vaikai pratinasi patarnauti prie stalo.

Jautrumo laikotarpiai ir mokymasis

Eidamas ketvirtuosius metus, vaikas ima domėtis raidėmis, skaitymu, rašymu, skaičiavimu ir kitais elementariais mokslo dalykais. Bet kadangi mes nesuprantame ir neįvertiname šios nuostabios galios, tai nekreipiame į ją dėmesio ir jos nekultivuojame. Dėl to daugelis vaikų ima jausti pasibiaurėjimą mokslu arba kuria nors jo šaka, dažniausiai matematika. Iš to išsivysto "psichinės užtvaros", nuo kurių žmogus dažnai neatsipalaiduoja visą gyvenimą.

Šiandieninė tendencija, bandanti išspręsti auklėjimo problemą, nereikalaujant iš vaikų rimtai mokytis, yra visiškai neigiamas dalykas. Šitoks problemos sprendimas veda prie aiškaus kultūrinio nuosmukio. Teigiamas problemos išsprendimas bus įmanomas tik tada, kai atkreipsime dėmesį į jautrumo laikotarpių veikimą. Kruopštus vaikų stebėjimas aiškiai įrodė, kad augęs individas trokšta kaip galima

daugiau mokslo žinių. Tačiau jos turi būti teikiamos vaikui tokiu būdu, kuris atitiktų jo psichinę struktūrą. Vaikas nuvargsta ne nuo mokslo, ne nuo žinių gausumo, bet nuo netikuso perdavimo būdo, kai vienam ar kitam dalykui prigimties jautrumas jau yra užgesęs.

Jautrumo laikotarpiai ir tautybė

Žinant kokią begalinę reikšmę žmogaus plėtrai turi jautrumo laikotarpiai, reikia paminėti, kad nemažesnę reikšmę jie turi ir tautiniam išsilaikymui. Tai labai svarbu žinoti kiekvienos tautos žmonėms, kurie, nors ir būdami atskirti nuo pagrindinio tautos kamieno, nori išlikti tautiškai gyvi ir kūrybingi. Jautrumo laikotarpių reikšmės supratimas ir sugebėjimas juos panaudoti tautiniam auklėjimui lengviausiai gali užtikrinti tėvų kalbos, tautinės kultūros bei papročių išlaikymą. Lietuviais mes tol išliksime, kol pajėgsime išlaikyti tautinį sąmoningumą ir meilę visa

idėjos ir žmonės

A. Tamošaitis, S. J.

GIMTOJI KALBA PAMALDOSE

Yra kiekvieno kunigo pareiga užtikrinti liturginiam sąjūdžiui triumfuojančią pergalę.

Jonas XXIII

YRA tikrai džiugus reiškinys, kad religiniame gyvenime vis daugiau pasigirsta ir pasauliečių balsas. Eilė Bažnyčios vadovų jau senokai ragina juos prisidėti savo pasiūlymais prie mistinio Kristaus kūno formavimo. Tuo va-

tam, kas lietuviška. To nepasieksime nei kalbomis, nei graudenimais, o dar mažiau prievartavimu ir sankcijomis. Vienintelis saugus ir užtikrintas kelias į lietuviybės išlaikymą — jautrumo laikotarpių supratimas ir pritaikymas. Ką vaikas su džiaugsmu pasisavins jautrumo laikotarpių metu, tai pasiliks neišdildoma nuosavybė visam jo gyvenimui. Labai svarbu, kad vaikas iki 6 m. amžiaus gerai išmoktų lietuviškai kalbėti, skaityti ir rašyti. Naudojant Montessori metodą, tai yra lengvai pasiekama.

dovaudamasis, Dr. P. Mačiulis dviejuose šio žurnalo numeriuose (1960 m. nr. 5 ir 1961 m. nr. 4) yra gražiai išskėlęs gimtosios kalbos reikalą mūsų pamaldose. Tik jo gal ne visai tiksliai pasakyta, kad dėl susidariusios rutinos kunigai nėra apie tą klausimą pagalvoję. Dr. Mačiulis turi eilę draugų autoritetingų kunigų tarpe, drauge su juo pasisakančių už gimtąją kalbą. Tai paaiškės iš keleto pavyzdžių.

1. *Prel. M. Krupavičius* savo straipsnyje "Bažnyčios gerinimas" rašo (*Draugas*, 1960 m. rugp. 12 d., 4 psl.):

"Tik tuomet (t. y. įvedus gimtąją kalbą) žodis liturgija, kuri reiškia bendrą viešą kunigo su visais kitais žmonėmis akciją ar veiksmą, įgytų pilną savo prasmę, kurios jau nuo amžių yra Vakaruose nustojusi. Koks gi gali būti bendras viešas kunigo su kitais žmonėmis bendradarbiavimas, akcija, jei mažiausia 90% tų žmonių lotynų kalbos nesupranta, o skaitytinėse šv. Mišiose tų nesuprantamų žodžių net negirdi".

2. Kun. H. A. Reinhold, žymus vokiečių kilmės liturgistas Jungtinėse Valstybėse, savo straipsnyje "Mass in Your Own Language" nurodo eilę klaidų lotynų kalbos gynėjų argumentuose (sutr. *Catholic Digest* žurnale, 1954 m. rugp. mėn., 43 psl.):

"Kai kurie tvirtina, kad lotynų kalba buvo nuo pat pradžios Mišiose vartojama (1. klaida); kad niekada nesikeitė (2. klaida); kad yra vartojama viso pasaulio katalikų (3. klaida); kad yra katalikus jungiąs ryšys (skirtina: jei jie lotynų kalbą supranta, tiesa; jei nesupranta, kaip ji gali būti jungiąs ryšys?); kad yra vienybės simbolis (ji nėra vienybės simbolis kitų apeigų katalikams, vartojantiems kitokią liturginę kalbą); kad apsaugo žmones nuo erezijos (4. klaida: Liuterio, Kalvino ir jų pasekėjų lotynų kalba nuo erezijos neapsaugo). Šis paskutinis "pagrindas" drauge yra nesąmonė, nes iš tikrųjų sako, kad žmonės įpuola į ereziją, jei supranta, kas pamaldose sakoma, ir pasilieka tikratikiškai, jei nesupranta".

3. 1950 m. Notre Dame universitete buvo sušaukta Šiaurės Amerikos Liturginė Savaitė. Vienas pagrindinių jos kalbėtojų, kun. G. Diekmann, O.S.B., vykusiai nušvietė, dėl ko Mišiose buvo pasilaikyta žmonėms nebesuprantama kalba (*Participation in the Mass*, Washington, D. C.: The Liturgical Conference, 1959, 56-7 psl.):

"III šimtmečio pradžioje buvo pereita iš graikų į lotynų kalbą. Tai įvyko be didelių diskusijų, kaip savaime suprantamas dalykas, nes graikų kalbos žmonės nebesuprato. Ir niekas neabejojo, kad jie turi teisę suprasti, nes Mišios yra veiksmas, atliekamas ne vien kunigų – "nos servi tui", bet ir žmonių – "et plebs tua sancta". Po penkerių šimtmečių lotynų kalbos niekas nebesuprato, išskyrus kunigus ir nedaugelį

mokytų pasauliečių. Tačiau ji Vakarų liturgijoje pasiliko, ir niekas prieš tai nekėlė protesto, nes nei aukštuosiuose, nei žemuosiuose visuomenės sluoksniuose nebebuvo galvojama, kad tikintieji turi teisę Mišių maldas suprasti ir aktyviai jose dalyvauti... Dėl to ir niekam, išskyrus keletą prancūzų teologų, neatrodė keista, kai popiežius Aleksandras VII 1661 m. uždraudė versti Mišių maldas į gimtąją kalbą. Net Pijus IX atnaujino draudimą 1857 m. Vien Leonas XIII 1897 m. dekretą tylo mis palaidojo.

Kun. J. A. Jungmann, S. J. savo knygoje "Missarum sollemnia" nurodo, jog ankstyvaisiais šimtmečiais buvo įvesta slaptos drausmė – "disciplina arcani" – paslėpti šventus dalykus nuo pagonių. Tačiau, autorius nurodo, jau daugiau kaip tūkstantis metų yra įsigalėjusi kita slaptos drausmė, kurios tikslas – paslėpti šventus dalykus nuo tikinčiųjų, nuo pačių šeimos narių".

4. Kun. J. O'Brien, Notre Dame universiteto profesorius, jėzuitų leidžiamame žurnale *America* nurodo išgąstingą kontakto trūkumą Mišiose tarp kunigo ir žmonių (1960 m. rugp. 20 d., 556-557 psl.):

"Mišiose tarp kunigo ir žmonių nėra veik jokio gyvybinio kontakto. Išskyrus nedaugelį, kurie, su maldaknyge rankoje, bando sekti kunigą, susirinkusiųjų masė sėdi, paskendusį nuobodžioje tyloje, mažai tesusijungusi su tuo, ką daro celebrantas. Tas, atsukęs jiems nugarą, vartoja nesuprantamą kalbą, ir tą pačią didesnę laiko dalį atkalba tyliai pats sau. Didesnį kontakto trūkumą tarp kunigo ir susirinkusiųjų vargu bebūtų galima išgalvoti".

5. Vykusiai mūsų pamaldų taisyti numą iškelia prancūzų kun. Michonneau savo knygoje *Revolution in a*

Klausos lavinimas Montessori sistemos vaikų darželyje.

City Parish (Westminster: The Newman Press, 1949, 25 ir 29 psl.):

"Dauguma mūsų pamaldų yra nuobodžios, lėkštos, menkaprasmės. Jei koks netikintysis ateitų į katalikų bažnyčią pasižiūrėti, kaip mūsų pamaldos atrodo, tikriausiai išeitų žiovaudamas... Argi ne keista ir liūdna, kad mes tokios rūšies apeigomis pasitenkiname, nors galėtume jas taip suorganizuoti, kad būtų suprantamos ir, parodytos kito tikėjimo žmonėms, padėtų juos laimėti Kristui?... Mes, klaidingai pritaikę šv. Pauliaus žodžius saugoti mums pavestą tikėjimo lobį, laikomės įsikandę tradicijų. Metai iš metų kartojame dalykus, kaip jie buvo daromi praityje, visiškai nesistengdami pritaikyti jų laiko reikalavimams, tokiu būdu skriausdami mums patikėtus žmones. Atrodo, kad mes, kunigai, esame paskendę savo pamėgtoje iliuzijoje, jog tikintieji, kurie dalyvauja pamaldose, pasisavi-na ką nors vertinga iš to, kas jiems teikiama. Iš tikrųjų gi jie mandagiai nuobodžiauja".

Jei kam šitos knygos žodžiai skambėtų per stipriai, težino, kad du svarūs autoritetai yra parašę jai įžangą (tuotarsi uždėdami antspaudą veikalo mintims) — Paryžiaus kardinolas Suhard ir Bostono arkivyskupas Cushing.

6. Kun. J. Hotinger, S. J. ir kun. J. Kellner, S. J., du misijų darbo ekspertai, savo knygoje *Liturgische Erneuerung in der Weltmission* iškelia apeigų kalbos pritaikymo svarbą misijoms (Innsbruck: Tyrolia, 1957, 423-425 psl.):

"Negali būti abejonės, kad šiandieninė misijų padėtis daugiau negu bet kada anksčiau reikalauja prisitaikymo; ir jo reikalauja ne vien krikščioniškosios religijos paviršiuje, bet visų pirma jos branduolyje — apeigose ir Dievo žodžio skelbime, kiek tų dalykų prigimčiai prisitaikymas yra galimas... Šiuo atžvilgiu praverstų savęs paklausti: ar būtų įvykęs romėniškosios imperijos sukrikščioninimas, jei Bažnyčia apeigose ir tikėjimo skelbime nebūtų iš pat pradžių nuostabiu ryžtingumu prisitaikusi graikiškajai kultūrai ir tuo

metu romėnų imperijoje viešpataujančioms kalboms?...

Šiandien misijų padėtis yra suvis kitokia, negu buvo prieš 50 metų; nūdien stovime jose akis į akį su labai gyvai veikiančiu priešū. Dėl to mūsų apeigos visomis galimomis priemonėmis turi būti padarytos krikščioniškosios gairės šaltiniu. Jos turi tapti kiek galima patrauklesnės ir gyvenimiškesnės. O tam reikalinga arba sugyventi, arba pašalinti visa, kas jose yra bergždžia ir negyva. Tai visų pirma galioja liturginiams skaitymams (epistolai, evangelijai ir kt.). Jie iš tikrųjų yra skirti žmonėms pamokyti, bet yra atliekami nesuprantama kalba ir atsukus klausytojams nugarą'.

7. Kun. Clifford Howell, S. J. savo knygoje *Of Sacraments and Sacrifice* šitaip kalba apie Mišių reformas, kurių viena yra gimtoji kalba (Collegeville: The Liturgical Press, 1952, 8 laida, 155-156 psl.):

"Neatrod, kad savo išorine forma mūsų pamaldos, kaip jos paprastai atliekamos, tinka Bažnyčios visumai. Jos daugiau tinka vien išsilavinusiai mažumai Bažnyčioje. Likusiai didžiūmai lieka būti vien pasyviais žiūrovais; išorinė Mišių forma yra jų supratimui ir nusiteikimui svetima. O juk jos yra ir jų Mišios, kaip kiekvieno kito... Daugelis taip aukštai vertina šiandieninių Mišių estetiką, kad nepajėgtų priimti jokio liturginių reformų pasiūlymo, kuris tas estetiškes prašmatnybes sumažintų, nors dėl tokių reformų liturgija taptų suprantama tiems, kurie turi teisę suprasti ir joje dalyvauti — eiliniams žmonėms".

8. Pabaigoje teprideda savo žodį pirmasis J.A.V. arkivyskupas *Jonas Carroll*, šio krašto bažnytinės hierarchijos tėvas (Petras Guilday, *The Life and Times of John Carroll, Archbishop of*

Baltimore, Encyclopedia Press, 1922, 1 t., 130-131 psl.):

"Galvoju, kad šito dalyko (t. y. lotynų kalbos) pakeitimas ne vien yra pageidautinas, bet laikytinas esminiu reikalu Dievo tarnybai ir žmonių gerovei... Gal ir buvo protinga nesutikti šiuo atžvilgiu su įžeidžiančiais ir priekaištingais pirmųjų reformatorių reikalavimais. Tačiau pasilikimas prie lotynų kalbos dabartinėse aplinkybėse kyla arba iš vaiduokliškos naujų dalykų baimės, arba iš nuolaidumo ir nerūpestingumo tautinių grupių bažnyčioms vadovaujančiuose kuniguose... Manau, kad kituose žmonėse apie mus susidarė nepalanki nuomonė svarbiausia dėl to, kad mūsų viešosios maldos yra nesuprantamos klausytojams".

Svarbiausia priežastis, dėl ko gimtosios kalbos reikalas pamaldose dar ir šiandien tebejudą sraigės žingsniu, bus bene ta, kad liturginę formą daugelis tebelaiko nesvarbiu dalyku. Pagrindinis Kristaus įsteigtosios Bažnyčios tikslas yra perteikti žmonėms Dievą ir juos prie jo vesti. Gi tam kaip tik pirmoje eilėje tarnauja mūsų liturgija. O joje, vieno profesoriaus žodžiais, "liturginės kalbos klausimas šiandien yra vienas iš pačių svarbiausių. Su tuo sutiks kiekvienas, kuris seka liturginių žurnalo kronikas ir stebi įvairiose šalyse vykstantį liturginį sąjūdį" (H. Schmidt, S. I., *Liturgie et la langue vulgaire*, Roma: Pontificia Università Gregoriana, 1950, 11 psl.).

■
Nebijok priešų — blogiausiu atveju jie tave gali nužudyti. Nebijok draugų — blogiausiu atveju jie tave gali išduoti. Tačiau bijok abejingųjų, nes jie nežudo ir neišduoda, bet — jiems tydomis pritariant — šioje žemėje egzistuoja ir išdavikai ir žmogžudžiai.

B. J a s e n s k i

SKAITYTOJŲ NUOMONĖS

JUOZAS VAIŠNYS, S. J.

KOVO mėnesio numeryje buvome pateikę skaitytojams anketą su keletą klausimų, norėdami sužinoti jų pageidavimus "Laiškų Lietuviams" turinio ir formos atžvilgiu. Iki šiol yra atėję keliolika atsakymų. Beveik tiek pat atsakymų atėjo ir į balandžio mėn. numeryje buvusį klausimą, ką skaitytojai mano apie pirmuosius du premijuotus straipsnius, o ypač apie laimėjusį jį antrąją premiją, kurio mintys buvo naujos ir drąsios.

Iš praktikos matome, kad į klausimus ir anketas beveik visuomet atsako toks pat skaičius — vos keliolika iš kelių tūkstančių prenumeratorių. Tai yra labai maža. Atrodo, kad svarbiausia priežastis čia yra žmonių nerangumas. Daugelis galvoja rašyti, bet vis atideda, neprisirengia ir pagaliau visai užmiršta. Vis dėlto manome, kad ir toks nedidelis atsakiusių skaičius proporcingai išreiškia visumos nuomonę.

Pirmoje šio rašinio dalyje pažvelgsime į anketos atsakymus, o antroje pažiūrėsime, kaip skaitytojai reagavo į premijuotus straipsnius. Visiems atsakiusiems esame labai dėkingi.

Atsakymai i anketos klausimus

1. *Ar "L. L." buvo pirmiau įdomesni, ar dabar? Dėl ko?* Atsakymai į šį klausimą, kaip ir buvo galima tikėtis, labai įvairūs. Vieniems buvo žurnalas įdomesnis pirmiau, kitiems dabar, o tretiems visą laiką vienodai įdomus. Šiek tiek didesnis skaičius pasisakė, kad gal šiek tiek įdomesnių straipsnių pasitaikydavę pirmiau, kai

būdavo gvildenamos gyvenimiškesnės "degančios" problemos, kai būdavo atviriau nagrinėjami šeimos ir jaunimo klausimai, o dabar esą per daug ilgų ir sunkiai įkandamų straipsnių. Bet kai kurie kaip tik tais aukštesnio lygio straipsniais yra dabar patenkinti ir sako, kad "L. L." padarę didelę pažangą. Vienas skaitytojas pastebi, kad jų įdomumas yra toks pat kaip ir pirmiau, tik pirmiau kai kuriems įdomesni atrodė dėl to, kad nagrinėjamos temos buvo naujos ir mūsų spaudoje iki tol nenagrinėtos, o dabar jau skaitytojai su tuo yra apsipratę. Atrodo, kad beveik visi sutinka, jog pirmiau "L. L." buvo skiriami paprastesniems žmonėms, o dabar daugiau inteligentams. Vieniems tai patinka, kitiems ne. Gal tai ir yra tiesa, nes pirmiau šį žurnalą skaitė gana daug senesnio amžiaus nedaug prasilavinusių žmonių, kurie dabar atkritę, nes vieniems raišės per mažos ir sunkiai įžiūrimos, o kitiems stilius per sunkus. Dabar daugumas skaitytojų yra vidutinio arba aukštesnio mokslinio išsilavinimo. Vis dėlto, kiek sąlygos leis, stengsimės daugiau rašyti aktualiomis "degančiomis" problemomis, kurios visiems yra įdomios ir naudingos. Bet čia laukiame ir skaitytojų iniciatyvos, straipsnių bei klausimų.

Vienas skaitytojas pasidžiaugia, kada dabar rodoma daugiau tolerancijos ir meilės kitų religijų žmonėms. Redakcija su šiuo teigimu dalinai sutinka, žinodama, kad gal pirmiau vieną kitą kartą buvo paliktas koks nors aštresnis vieno ar kito autoriaus sakinys. Bet reikia pastebėti, kad, ginant

kurią nors religiją ir išdėstant jos mokslą, kartais būtinai reikia paminėti ir kitų religijų priešingus dėsnius bei skirtingas skelbiamas tiesas. Žinoma, šiam tikslui nėra reikalingi aštrūs, neapykanta pasūdyti žodžiai, lame nejungia, bet atstumia ir skaldo. Čia yra ypač svarbu neužmiršti artimo meilės, pagarbos ir tolerancijos.

2. *Ar pageidaujate daugiau gilesnių, moksliskesnių straipsnių, ar lengvesnių?* Jau iš atsakymų į pirmąjį klausimą paaiškėjo, kad skaitytojų nuomonės šiuo klausimu yra pasidalinusios. Redakcija stengiasi patenkinti ir vienus ir kitus, dėdama įvairius straipsnius. Pasisakoma prieš ilgus rašinius, netelpančius viename numeryje, ir tiems autoriams, kurie negali savo minčių išreikšti keliuose puslapiuose, patariama rašyti ne straipsnį, o knygą. Vienas skaitytojas duoda tokį patarimą: "Mano nuomone, kiekviename numeryje turėtų būti vienas stiprus, gilus, aktualus, bet ne abstraktus straipsnis, kuris duotų toną – be tokio straipsnio "L. L." neatliktų savo uždavinio krikščionybės gyvenimiškai tiesai skleisti. Šalia to, kiekviename numeryje turėtų būti keli lengvesni straipsniai, ypač šeimos ir jaunimo klausimais". Norintieji lengvesnių straipsnių sako, kad daugiau išsimokslinę inteligentai gali aukštesnio lygio straipsnių pasiskaityti ir kitomis kalbomis, o norintieji moksliskesnių straipsnių aiškina, kad tie, kurie pageidauja lengvesnio turinio religinių straipsnių, gali skaityti "Žvaigždę", "Laivą", "Šv. Pranciškaus Varpelį".

3. *Ar kai kuriais klausimais, ypač šeimos ir jaunimo, praeityje buvo per daug intymiai ir atvirai rašoma, ar norėtumėte, kad šiais klausimais būtų rašoma dar intymiau ir atviriau?* Nė

vienas nepasisakė, kad būtų buvę per daug intymiai ir atvirai rašoma. Du skaitytojai pasisako, kad buvo pakankamai atvirai rašoma, tad rašyti dar atviriau jau būtų per daug. O visi kiti norėtų dar didesnio atvirumo ir intymumo kai kurių gyvenimiškų klausimų nagrinėjime, ypač kai gyvename tokiuose kraštuose, kur nuo vietinės religinės spaudos šiuo atžvilgiu esame labai atsilikę. Kai šie klausimai nagrinėjami su tinkama pagarba ir rimtumu, tai ir atviriausias bei intymiausias jų nagrinėjimas niekam nepakenks, tik daug padės. Redakcija su šiuo teigimu visiškai sutinka, tik nori pastebėti, kad, žinant nemažos mūsų skaitytojų dalies tam tikrą seną ir nesubrendusį nusistatymą šiuo atžvilgiu, reikia eiti pirmyn pamažu. Gyvenimas savaime pakeis pasenusią ir su krikščioniška dvasia nesiderinančią žmonių galvosena, bet ir spauda čia turi padėti. Kai kurie dar pridėdą, kad "L. L." neskiriami vaikams, bet suaugusiems ir jaunimui, todėl juo atviriau bus sprendžiami moraliniai klausimai, juo bus geriau ir suprantamiau.

4. *Kokios rūšies ir kurių autorių straipsniai iki šiol labiausiai patiko? Kokie nepatiko?* Tai yra gana jautrus ir gal ne visiems malonus klausimas, todėl ir atsakymai buvo gana rezervuoti. Nuomonės ir čia labai skirtingos. Kartais tas pats autorius ar straipsnis vienam labai patiko, o kitam visai nepatiko. Daugiausia atsakymuose minimos pavardės, kurių straipsniai patiko, yra: Grauslys, Markaitis, Vaišnys. Apie nepatinkančius autorius tik vienas kitas labai neaiškiai pasisakė. Kai kurie su pasitenkinimu prisimena T. J. Venckaus, S. J. seriją straipsnių apie įvairias religijas. Daugumui nepatiko ilgi ir abstraktūs straipsniai. Kai kuriems ypač patiko

istoriniai straipsniai, o nepatiko tie, kuriuose kritikuojamos kitos religijos.

5. *Pageidaujate daugiau ar mažiau iliustracijų? Kokios rūšies?* Vienas pasisakė, kad visai nereikia iliustracijų, keli jų norėtų mažiau, kad daugiau vietos liktų straipsniams. Keli norėtų dar daugiau iliustracijų ir pageidautų, kad būtų dedamos straipsnių autorių fotografijos. Beveik visi gyrė dabartinį iliustravimą, ypač puikias A. Kezio, S. J. nuotraukas. Kai kurie nepageidauja grupinių nuotraukų, kur atvaizduoti įvairūs komitetai, vestuvės, krikštynos, gegužinės ir t. t.

6. *Ar dabartinis viršelis jau nusi-bodo, ar jį palikti ir toliau?* Vienas kitas pasisakė daug dėmesio nekreipias į viršelį, nes svarbiau, kas yra viduryje. Tačiau didelė dauguma pasisakė, kad viršelį jau reiktų keisti, nors ir dabartinis yra meniškias ir patrauklus. Nuo ateinančių metų pradžios viršelį ir vinjetes keisime. P. Kurauskas jau suka galvą, kad naujas viršelis išeitų modernus ir aukštos meniškos kokybės.

7. *Gal pageidautumėte, kad formatas būtų mažesnis, panašus pvz. į "Reader's Digest"?* Du skaitytojai sakė, kad kišeninis formatas jiems būtų patogesnis, bet visi kiti prašė jokiū būdu formato nekeisti, nes dabartinis yra labai tinkamas ir ypač patogus gale metų surišti į knygą.

8. *Kokių kitų pageidavimų turėtumėte?* Du skaitytojai pasisakė prieš filmų skyrių — jis šiam žurnalui esąs nereikalingas, verčiau įvesti knygų recenzijų skyrių. Kiti filmų skyrium yra patenkinti. Kai kurie prisipažino pirmiausia jį skaitą. Šį skyrių, skaitytojų pageidavimu, paliksime ir toliau. Jau seniai norime įvesti ilgesnį knygų recenzijų skyrių, bet vis nesurandame

žmogaus, kuris apsiimtų atlikti šį nelengvą darbą. Kai kas vis galvoja apie kažkokį "Laiškų Lietuviams" redakcinį kolektyvą, bet, deja, jo niekad nebuvo ir nėra — visą redakcinį darbą atlieka tik vienas žmogus, tad bendradarbiai yra labai laukiami.

Kai kurie pageidauja suaktyvinti klausimų ir atsakymų skyrių, daugiau rašyti religiniais klausimais, paliekant politiką dienraščiams. Taip pat pageidaujama, kiek galima, didinti ir suįdominti šeimos ir jaunimo skyrius. Šiuos minėtus skyrius mes labai vertiname — tai yra esminiai šio žurnalo skyriai, kurie jau nuo pradžios davė jam specifinį toną. Tačiau jų įdomumas ir aktualumas daug priklauso ir nuo pačių skaitytojų bendradarbiavimo atsiunčiant bent klausimų, kurie visus domintų.

Šia proga dar kartą norime priminti, kad, rašant klausimus, reikia pridėti ir savo adresą. Juk ne visi klausimai daugumai skaitytojų gali būti įdomūs, tad, jei turėtume adresą, galėtume į kai kuriuos klausimus atsakyti asmeniškai. Mūsų tautiečiai turi kažkokią baimę pasirašyti pavardę po savo rašiniiais. Lietuviškoje spaudoje yra per daug anoniminių ir slapyvardžiais pasirašytų straipsnių. Tai yra tam tikra baimė, gal užsilikusi iš spaudos draudimo laikų. Jeigu kas nenori, kad jo pavardė būtų kitiems žinoma, tai, rašydamas redakcijai gali tai paminėti. Tokiu atveju bus laikoma griežta paslaptis. Gali būti tik labai išimtinų atvejų, rašant kai kuriuos labai intymius klausimus, kur būtų patogiau, kad nė redaktorius nežinotų klausėjo pavardės. Bet dažniausiai apie tokius intymius klausimus nepatogu rašyti nė viešojoje spaudoje. Tad dėl šių priežasčių kai kurie klausėjai kartais nesusilaukia atsakymo.

Užbaigdami šią skaitytojų nuomonių apžvalgą, norime ištiesai išspausdinti vienos jaunos inteligentiškos šeimos laišką, nes manome, kad tokia šeima atstovauja mūsų skaitytojų daugumą, o šiame laiške išreikštos mintys yra lyg skersinis piūvis ir kitų skaitytojų laišku, atsakant į anketos klausimus.

Didžiai Gerbiamas Tėve Redaktoriau,

Su džiaugsmu stebėjome, kaip pasakutiniaisiais metais "L. L." išsivystė į giliai intelektualinį modernų žurnalą. Net amerikiečių katalikiškoje spaudoje dar neteko užtikti periodinio žurnalo, kuris taip ugdytų moralines skaitytojų vertybes — čia kalbame apie "America" ir "View", kuriuos mums teko daugiau pažinti. Jūsų, tėvų jėzuitų, gilūs, moksliški straipsniai tikrai gaivina kasdienybės bukinamas smegenis. Neturime nieko prieš tokių straipsnių dar gilesnį vystymą.

Visai nemanome, kad kai kurie klausimai yra per daug intymiai gvildenami. Jei intymiam šeimos klausimui skiriama prideranti pagarba, tai atviras gvildenimas jo nėra kiek nepažemina. Tad pageidautume, kad ir dažniau tokių ir dar atviresnių straipsnių patektų į "Laiškus Lietuviams". Kuriam gi kitam tremties žurnalui geriau tiktų panašių klausimų nagrinėjimas? Palyginus su kai kuriais amerikietiškais tokių klausimų gvildenimais, lietuviškieji dar vis pridengti puritanizmo skraiste. Vyresnės kartos skaitytojai gal taip negalvoja, tačiau Amerikoje mokslus einąs jaunimas, manome, su tuo sutiktų. O jiems tai ir yra aktualiausia. Manome, kad jeigu "L. L." sugebėjo pakilti į tokias plotmes, tai ir jų skaitytojai tapo pribrandinti gilesniam ir intymesniam įvairių temų diskutavimui.

T. T. Vaišnio, Markaičio, Trimako, Tamošaičio ir Kijausko straipsniai mūsų namuose labiausiai mėgiami. Taip pat įdomus ir kun. A. Grauslys, švelniasielis žmogus, tik gal truputį per daug griežtai žiūrįs į šio dulkino gyvenimo apraiškas. Pasauliečių rašyti straipsniai taip pat patiko. Moteriškoji šios šeimos pusė pageidautų daugiau straipsnių apie Montessori sistemą.

Iliustracijos ir viršelis — skoningi ir tinką šio tipo žurnalui. Ypatingai mėgstame menišką A. Kezio, S. J. fotografijas. Gal retkarčiais būtų ne pro šalį įdėti V. Valaičio ir V. Maželio "character study" tipo fotografijų. Taip pat būtų miela kada nors pamatyti Čiurlionio bei Šimonio kūrinių. Žurnalo formatu taip pat esame patenkinti ir prie jo pripratę.

Dar kartą reiškiame savo nuoširdų džiaugsmą ir pasididžiavimą tokiu puikiu lietuvišku žurnalu. Lai jis ir toliau išlieka panašaus lygio, laikas nuo laiko kopteldamas po laiptelį gilesnio moksliskumo ir atvirumo kryptimi.

*Jus gerbią
Antanas ir Gintarė Ivaškai*

Premijuoti straipsniai ir skaitytoju nuomonės

Balandžio mėn. numeryje išspausdinome pirmąją ir antrąją premiją laimėjusius straipsnius, norėdami, kad skaitytojai galėtų juos sulygtinti ir pasakyti savo nuomonę. Ypač buvo įdomu patirti, kaip skaitytojai įvertino N. Gailiūnienės straipsnį, kurio mintys buvo skirtingos nuo kitų ir visai naujas tautybės išlaikymo problemos sprendimas. Ji pati, siūsdama tą straipsnį, abejojo, ar jis jūry komisijos bus priimtas, ar visai atmestas ir pasmerktas. Kaip skaitytojai į tai reaguavo?

Iš visų atsiųstų laiškų buvo tik vienas (Pr. A. iš Kanados), kuris tą straipsnį smerkė, kritikavo ir sakė, kad jam visiškai nevertėjo duoti premijos nes esąs ne į temą parašytas, tautybės apibrėžimas nevykęs ir t. t. Porai skaitytojų tiek pirmąją, tiek antrąją premiją laimėjęs straipsniai beveik vienodai patiko. Bet visi kiti aiškiai pasisakė už N. Gailiūnienės straipsnį, negailėdami jam didžiausių panegirikų už naujas, šviežias, teisingas ir gyvenimiškas mintis. Taip pat su daugeliu skaitytojų teko kalbėtis žodžiu. Jų nuomonių proporcija maždaug ta pati.

Visi, tur būt, be jokios išimties pripažįsta, kad yra klaidinga gyventi pagal prieš dvidešimt metų sustojusius laikrodžius, užsidaryti getuose ir nesiderinti prie pasikeitusio gyvenimo sąlygų. Tačiau vienas kitas mano, kad N. Gailiūnienė gal per toli viena kryptimi eina ir savo galvosena sukuria nutautimo pavojų, nekreipdama dėmesio į mūsų tradicijas ir per daug drąsiai priimdama svetimus papročius. Bet didesnė dauguma skaitytojų iš jos straipsnio tokių išvadų nedaro ir šio pavojaus jame nemato.

Būtų įdomu ir daugiau šiuo klausimu padiskutuoti. Visi pripažįsta, kad N. Gailiūnienė puikiai valdo plunksną, todėl pageidaujama, kad ji dažniau su savo rašiniiais pasirodytų.

Manome, kad skaitytojams bus įdomu išgirsti, ką šiuo klausimu mano neseniai iš Lietuvos atvykę mūsų tautiečiai. Čia paduodame ištrauką iš vieno lietuvio laiško, kuris dar tik prieš kelis mėnesius iš Lietuvos atvyko į Vokietiją.

"N. Gailiūnienės straipsnyje iškeltos mintys yra visiškai teisingos ir sutinkančios su realybe. Esu vos aštuoni mėnesiai iš Lietuvos išvažiavęs ir ga-

liu užtikrinti, kad Lietuvos žmonės galvoja visiškai taip, kaip ir minėtame straipsnyje. Jie sako, kad išeiviai, išbėgusieji į užsienį, tegul nesitiki šeiminkauti Lietuvoje, jeigu kada nors čia grįš. Juk išeivijoje yra tik nuotrupos, o visa tauta — Lietuvoje. Per dvidešimt metų pavergtoje tautoje yra užtektinai subrendusių ir susiformavusių veikėjų, kurie turi savo socialines bei politines pažiūras į valstybės santvarką, kurie savo akimis matė ir visa siela jautė tautos pavergimą, kurie kentėjo kalėjimuose, šaltame Sibire, kurie buvo visai niekinami, kurių tėvai, broliai ir artimieji žuvo, bekovodami miškuose už Lietuvos laisvę, kur dvasiški stengiasi palaikyti krikščionybę, nebodama nei kančių, nei niekinimų. Tikrai autorė teisingai pasakė, kad mūsų politinių partijų laikrodžiai išeivijoje vėluojasi keliais dešimtmečiais. Manau, kad tas straipsnis visiškai atitinka tikrovę."

Ilgesnį laišką yra atsiuntęs Balfo centre besidarbuojąs kun. L. Jankus, kuris konkursiniuose straipsniuose pasigenda vienos labai svarbios minties — raginimo šelpti pagalbos reikalingus lietuvius. O tai esąs vienas svarbiausių uždavinių lietuviybės išlaikymui išeivijoje. Jam patikę abudu pirmąsias premijas laimėję straipsniai, bet ir viename ir kitame jis pasigenda veržlumo, kovos dvasios ir konkrečių pasiūlymų ateičiai. Lietuviybės neišlaikysime tik žodžiais, reikia konkrečių artimo meilės darbų.

Kitas skaitytojas pastebi, kad abudu straipsniai yra gražūs, bet lietuviybės išlaikymo problemos nėra vienas neišsprendė, tik gal davė mintį ieškoti naujų kelių, kaip išgelbėti viskuo nusivylusį ir į svetimą žemę vis labiau smengantį lietuvį. Jis sako, kad reikia sukurti kokią nors didžią naują idėją,

iš filmų pasaulin

Dalė Koklytė

THE VIRGIN SPRING

Švedu gamybos nepaprasto stiprumo filminė drama. Šiame filme režisorius Ingmar Bergman vėl suranda dirvą žaisti jautriausiais žmonių jausmais: meile artimui ir meile Dievui. Filmo veikalas, kuris šį kartą buvo parašytas ne paties Bergmano, kaip paprastai, bet Ulla Isaksson, iškėlė Bergmanui labai artimą problemą, būtent, žmogaus vietos ieškojimą didžiąjame Kūrėjo plane.

Šią problemą Isaksson išpūdingai pristato, atkurdamas tryliktojo šimtmečio švedų legendą apie miškų gilumoje pastatytą akmeninę koplytėlę, kas yra reta Švedijoje, nes jie paprastai vartoja medį statybai. Temos išvystymas sklandus. To meto gyvenimas atkuriamas visu savo grubumu, šlykščioje žmogaus kovoje, siekiant išlaikyti gyvybę ir kūniškai pasitenkinti, iškeliamas dvasinis to amžiaus tamsumas. Žmonės gyvena visokių prie-

kuri visus uždegtų ir paragintų kovoti už bebaigiamas prarasti didžias vertybes. Tad čia ir prasideda pagrindinis darbas — sukurti ir visiems parodyti tą didžią idėją! Šiam tikslui ir buvo paskelbtas praėjusių metų konkursas.

tarų ir blogų dvasių vergystėje, kurią, lyg retas saulės spindulys, skaidrina krikščionybės idėja. Čia ir pastatoma dvikovon dar užsilikusi pagonybės tamsa su neseniai atėjusia krikščionybės šviesa ir žiūrима, kas laimės. Toji kova atvaizduota šiurpiai ir dramatiškai. Nors tik ekrane matoma, ji nuvaro ne vieno žiūrovo nu-gara šiurpulus.

Filmo veiksmas labai paprastas. Tėvai išleidžia savo mylimą dukrą nunešti žvakių į tolimą bažnyčią. Ją lydi jų augintinė — pagonė. Jų tikroji dukra yra gėrio simbolis, o augintinė — blogio. Jas išleidžiant į tą tolimą kelionę, pabrėžiama, kad nunešti ir paaukoti bažnyčiai žvakes tinka tik skaisčiai, nekaltai mergaitei. Tai negalinti atlikti augintinė, nes ji esanti nekrikščionė, o taip pat praradusi nekaltumą. Tai sukelia pavydą, neapykantą ir keršto mintis augintinės širdyje. Čia ir prasideda kova tarp gėrio ir blogio, tarp krikščioniškos meilės ir tarp pagoniškos neapykantos.

Gerąją dukrą vaidina Brigitta Pettersson, šiam vaidmeniui labai tinkanti ne tik savo šviesia švediška išraiška, bet ir gabumu atvaizduoti tos nekaltos legendarinės mergaitės tipą. Ji išjojo, pasipuošusi gražiausiais rūbais, lydima pavydu ir kerštu degančios augintinės. Abiems priėjus mišką, augintinė atsisako drauge

joti toliau, ir kelionę į bažnyčią tęsia tik viena skaisčioji mergaitė. Miške ji sutinka benamius piemenis ir labai naiviai, jų jokiais blogais tikslais neįtardama, patiki jų žodžiais bei skundais ir iš pasigailėjimo sutinka prisėsti ir pasidalinti su jais savo maistu. Piemenys suvedžiojančiai pradeda girti jos grožį, kas lyg sukelia joje tam tikrą moterišką tuštumą bei pasididžiavimą, ir čia tuoj įvyksta žiauri ir šlykšti jos išniekinimo ir nužudymo scena. Pavydi augintinė, slapta atsekusi pas-kui, pasislėpusi krūmuose stebi šią sceną, kurios ji seniai laukė ir savo nekenčiamai mergaitei linkėjo bei prašė savo pagoniškų dievų.

Ši scena yra gyvuliškai žiauri. Tačiau kyla klausimas, ar be šio pavaizduoto žiaurumo, būtų suprantamos tolimesnės scenos, ar būtų suprantamas tėvų kerštas žmogžudžiams ir jų vidinio pergyvenimo dramatika, ar nebūtų atrodę visa tai perdėta. Bet atsakymas į šiuos klausimus nėra visai aiškus.

Filme yra daugiau simbolikos negu kameros akis parodo. Yra beveik neįmanoma aprėpti minties gilumo šiame filme, jo nepamačius. Bergmanas norimą mintį daugiausia simboliais išreiškia. Ypač pas-kutinėse scenose jis vartoja tiesiog gyvus paveikslus, kurie labai efektingai be žodžių perduoda mintį. Nykiame pavasario miške parodomas baltuoju mergaitės lavonas, apglobtas skausmo pervertos motinos. Šalia tėvas, iškėlęs kerštu kruvinas rankas į dangų, šaukia: „Viešpatie, ar Tu matai?“ Jis puola ant kelių ir prašo atleidimo, nes tai vienintelis būdas, kurį jis pažįsta susitaikyti su gyvenimu. Už atgailą jis prisiekia savo dukters išniekintojų krauju varvančiom rankom pa-statyti akmeninę koplyčią toje vietoje, kur iš po dukters lavono ištryško skais-tus šaltinis – atleidimo ir išganymo simbolis. Ir susigraudinusi bei savo kaltę prisipažinusi augintinė nusiplauja šio šalti-nio vandeniu veidą, lyg atgimdama nau-jam gyvenimui.

Iš šių jausmų bei pergyvenimų pynės žiūrovui reikia atskirti filmo prasmę ir

išvadą. Į klausimą, ar čia laimėjo gėris ar blogis, aiškiai neatsakoma, bet prilei-džiama, kad gėris savo kančia atpirko visa tai, kas bloga, ir tuo būdu laimėjo.

Filmas sunkus, žiaurus ir slopinantis, todėl vaikams netinkamas. Jis patiriamas tik suaugusiems.

FIVE GOLDEN HOURS

Tai lengvo pobūdžio komedija, kurio-je saldžių žodžių ir užuojautos pilnas lai-dotuvių direktorius (Ernie Kovacs) rūpi-nasi savo klientų turtingomis našlėmis. Jis jas lanko ir savo paslaugumu padeda palengvinti sunkias gedulo dienas. Jis ypač yra užimtas trijų našlių priežiūra, kol pagaliau sutinka ketvirtąją, gražią savo vyro liūdinčią baronienę (Cyd Charisse). Susižavėjęs baronienė, jis visokiais būdais stengiasi patraukti į save jos dė-mesį, bet toji pasilieka kaip šalto marmo-ro statula.

Baronienėi iškyla finansinių sunkumų, nes jos vyras liko draugams skolingas, o tas skolas atlyginti ji gali tik atsisakyda-ma savo puikių namų. Čia laidotuvių di-rektorius pamato gerą progą tapti hero-jum baronienės akyse. Jis prižada su-rinkti reikiamą pinigų sumą, kad baro-nienei nereikėtų parduoti namų. Pats ne-turėdamas pinigų, sugalvoja panaudoti tokį bizniavimo būdą, kurį vartodavo ba-ronienės miręs vyras. Tai buvo tik suk-tas būdas išvilioti pinigus iš savo pažįstamų našlių. Jis papasakoja joms apie pinigų investavimą skirtingu laiku skirtingose vietose. Tokiu būdu galima pinigus pa-dvigubinti. Tą laiko skirtumą jis vadina „penkiom auksinėm valandom“.

Nors jam pasisekė ištraukti baronienę iš tos kritiškos finansinės padėties, bet jis pats pasijuto ištrauktas į jos vylingas pinkles.

Negalėdamas atiduoti skolos trims našlėms, jis sugalvoja vaidinti beprotį ir tokiu būdu išsivaduoti iš skolų mokėjimo ir iš bausmės, jeigu jų nesumokės. Jam tebesant beprotnamy, vienas jo draugas (George Sanders) sugalvoja pats pasipi-

nigauti iš naujai praturtėjusio laidotuvių direktoriaus. Į pagalbą jis pasikvietė baronienę, kuri gudrumu perėmė laidotuvių direktoriaus namus ir jį patį palaidojo.

Komedija sarkastiškai juokinga ir įdomi. Visi minėti artistai savo vaidmenis atlieka puikiai.

THE SINS OF RACHEL CADE

Filmas iškelia vienos misijonierės problemas, atvykus į Afrikos džiungles padėti vietiniams gyventojams. Misijonierė Rachel (Angie Dickinson) atvykus tuoj pamato sunkumus, kuriuos ji turės patirti, atlikdama savo misiją, gydydama ir skelbdama pagonims krikščionybę. Filme bandoma parodyti pagonių jausmus ir galvosena religijos ir kultūros atžvilgiu, o taip pat mėginama įvertinti jų gyvenimo būdą, žinoma, į visa tai žiūrint misijonierės akimis, kuri nori tuos nuklydusius pagonis grąžinti į tikrąjį kelią. Savo užsispyrimu ir dvasiniu stiprumu ji pamažu laimi pagonis, tačiau netikėtai jai pačiai ateina didžiausias gyvenimo egzaminas, kurio ji neišlaiko.

Jos misijoje nebuvo daktaro, nors jis čia buvo būtinais reikalingas, siaučiant įvairioms ligoms. Staiga, lyg iš dangaus, nukrito lėktuvo nelaimėje jaunas ir gražus daktaras, kuris turėjo čia pasilikti ilgesniam laikui gydytis savo sulaužytą koją. Jis misijonierei daug padėjo, ir ji jį įsimylėjo. Pagijęs daktaras išvažiavo, prižadėdamas sugrįžti ir ją pasiimti, bet vis dėlto. Tuo tarpu Rachel susilaukė sūnaus. Ji negalėjo sau dovanoti, kaip ji, visiems skelbdama krikščioniškus principus, pati tų principų nesilaikė ir suklypo.

Filme atkreiptas dėmesys į šį jos vidinį pergyvenimą, labai akcentuojant kontrastinę misijonierės ir klystančio žmogaus padėtį. Tačiau misijonierės motiniai nuostabiai atleidūs ir jos nesmerkia, bet mėgina suprasti. Kai pagaliau grįžta daktaras jos pasiimti, ji nutaria su juo nevažiuoti, nes pamato, kad jų gyvenimo keliai skirtingi.

Filmas truputį per daug dramatiškas ir neišbaigtas. Gražios džiunglių gamtos scenos. Filmas nepasižymi nei ypatingu turinio įdomumu, nei vaidyba.

RETURN TO PEYTON PLACE

Tai yra pernai pasirodžiusio filmo, vardu "Peyton Place", tęsinys. Čia iškeliamas Peyton Place miestelio žmonių reagavimas, sužinojus, kad jauna miestelio gyventoja Allison parašė knygą, aprašydama miestelio gyvenimą ir žmones. Knygoje pabrėžiama, kad kai kurie miestelio gyventojai, persisunkę Naujosios Anglijos puritanizmu ir tuščiais įtarinėjimais, smerkė ir apkalbinėjo gerą jos draugę Seleną, visai nežinodami, kaip iš tikrųjų yra buvę.

Filme parodoma, kaip Allison (Carol Lynley) rūpinasi savo knygos išleidimu, dirbdama drauge su knygų leidytoju (Jeff Chandler). Allison tikėjosi, kad savo knygos atvirumu pakeis kai kurių miestelio gyventojų galvosena ir atidarys jų akis tikrovei. Tačiau, pasirodžius knygai, ji susilaukė netikėto pasipriešinimo iš žmonių, kurie buvo įveltai į knygos turinį. Ji pramatė, kad knyga atnaujins kai kurias senas žaizdas, bet vis tiek tikėjosi padėti žmonėms susiprasti, pamačius, kokie žiaurūs jie gali vienas kitam būti. Knygos pasirodymas pakenkė ir jos šeimai. Tėvas pašalinamas iš gimnazijos vedėjo pareigų už tos knygos padėjimą į biblioteką.

Išspręsti šiam reikalui sušaukiamas miestelio susirinkimas. Iš pradžių žmonės pasisako prieš knygą, bet toliau išsikalbėję, pamažu pradeda vienas kitą suprasti ir galų gale sutinka knygą priimti, o drauge grąžinti ir autorės tėvui atimtas pareigas.

Čia įdomiai iškelta masinė reakcija, kuri, vadovaujant keliems gabiems žmonėms, gali apkrėsti ir pakreipti klaidinga kryptimi viso miestelio gyventojų galvosena. Filmas įdomus, tačiau kai kurios vietos per daug išstętos ir nuobodžios.

“Laiškai Lietuviams” skelbia konkursą parašyti geriausiam rašiniui jaunimo klausimais. Rašinys turi būti ne ilgesnis kaip 3000 žodžių, kuriame būtų nagrinėjamos mūsų jaunimo religinės, moralinės, tautinės ar socialinės problemos. Jis gali būti parašytas straipsnio arba beletristine forma.

Temas pasirenka patys autoriai. Rašiniai turi būti tokie, kad tiktų “Laiškų Lietuviams” jaunimo skyriui. Premijuoti ir nepremijuoti straipsniai tampa redakcijos nuosavybe ir gali būti spausdinami “Laiškuose Lietuviams”. Šiais metais esame pasiryžę duoti keturias premijas:

I — \$100, II — \$75, III — \$50, IV — \$25. Iki šiol turime tik III ir IV premijos mecenatus. Tikimės, kad sulauksime mecenatų ir I bei II premijai, nes žinome, kad daugelis mūsų tautiečių sielojasi jaunimo klausimais. Jury komisija bus paskelbta vėliau. Konkursu straipsniai turi būti gauti iki 1962 m. vasario mėn. 1 dienos.

Akademinis Skautų Sąjūdis, norėdamas paskatinti jaunimą domėtis lietuviška literatūra, skelbia **jaunimo literatūros konkursą**.

Skiriamos premijos:

už geriausią prozos kūrinį — \$150,
už geriausią poezijos kūrinį — \$150,
už geriausią prozos rašinį — \$50.

Prozos kūrinys gali būti apysaka, feljetonas, trumpa novelė ar kitas prozos kūrinys, priklausęs grožinei literatūrai, 2000 - 8000 žodžių. Poezijos kūrinys gali būti eilėraštis ar jų grupė, arba epinio, lyrinio ar humoristinio žanro poema 200 - 1500 žodžių ilgumo.

Prozos rašinys — originalus minčių dėstymas apie kurį nors lietuviškos kultūros ar visuomenės pasireiškimo būdą, ne ilgesnis kaip 4000 žodžių. Premijuoti rašiniai spausdinami “Mūsų Vyčio” žurnale. Konkurse gali dalyvauti visi lietuviai, ne vyresni kaip 30 m. amžiaus.

Rašiniai pasirašomi slapyvardžiu, o atskirame voke nurodoma autoriaus vardas, pavardė, adresas ir gimimo data. Siųsti šiuo adresu: P. Abelkis, 2900 Reservoir St., Los Angeles 26, Calif. Rašiniai turi būti gauti ne vėliau lapkričio 15 dienos. Jury komisija: Alė Rūta, J. Gliauda, A. Gričius, P. Orintaitė ir B. Raila.

ATSIŪSTA PAMINĖTI

SAKALŲ KELIAIS. Čikagos Aukštesniosios Lituaništosios Mokyklos moksleivių metraštis. Redagavo: N. Radvilaitė, D. Šukelytė, M. Drunga, K. Grabauskaitė, M. Pakalniškytė, Š. Valiukėnas. Metraščio globėjas — D. Velička. Didelio formato, 96 puslapių gausiai iliustruotas leidinys, kuriame mūsų jaunieji bando savo literatūrinės ir meninės jėgas. Paskaičius šį leidinį, atrodo, kad tarp mūsų jaunimo yra vertingų talentų. Tikimės, kad jie nebus užkasti, bet ugdomi ir toliau.

Rapolas Skipitis. **NEPRIKLAUSOMA LIETUVA STATANT.** Įdomūs prisiminimai iš nepriklausomos Lietuvos gyvenimo iki 1926 m. gruodžio 17 d. perversmo imtinai. Atrodo, kad tai yra gana blaivus ir objektyvus žvilgsnis į anų laikų Lietuvos gyvenimą ir ją valdžiusius asmenis. Išleido Terra, 3333 S. Halsted St., Chicago 8, 111. 440 psl., kieti viršeliai, kaina nepažymėta.

Kun. K. Senkus. **GARBĖ DIEVUI GIESMYNO PAILYDAS.** Šioje didelio formato kietais viršeliais knygoje yra visų 224 “Garbė Dievui” giesmyne esamų giesmių akompanimentai vargonais ar fisharmonija. Kaina \$5. Galima gauti: Instituto Salesiano Lituano, Castelnuovo Don Bosco (Asti), Italy.

Pranas Naujokaitis. **ILŪŽĖ TILTAI.** Romanas. Viršelis V. Čičiūno. Išleido Vaga Brooklyn. 238 psl., kaina \$2.50.

Vytautas Mačernis. **POEZIJA.** Redagavo K. Bradūnas. Iliustravo P. Augius. Didelis formatas, kieti viršeliai 238 psl., kaina \$4.50. Išleido “Į Laisvę” fondas lietuviškai knygai ugdyti Dr. A. Šmulskščio lėšomis: Jautrūs, gilios minties ir gražios formos anksti mirusio V. Mačernio eilėraščiai.

ANTONIANUM, 1961. Tėvų Pranciškonų gimnazijos Kennebunkporte metinis leidinys.

"LAIŠKAI LIETUVIAMS" • 2345 WEST 56TH STREET • CHICAGO 36. ILLINOIS

